

l'Abellerol

EDITORIAL

Voluntat de compromís col·lectiu 2

NOTÍCIES 3

DOSSIER

Recerca ornitològica al Maresme 6

ARTICLE

Resultats de les campanyes d'anellament de larolimícoles a les salines de Sant Antoni durant 2011 i 2014 18

ENTREVISTA

Entrevista a Hadoram Shirihai 20

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

**Crònica Ornitològica
abril - desembre 2016** 22

LLIBRES

Els Ocells del Montseny 30

**Atlas de las aves nidificantes
en la provincia de Alicante** 31

AGENDA

32

l'Abellerol

Butlletí de contacte de
l'Institut Català d'Ornitologia

núm. 52

primavera 2016

Comitè Editorial

Raül Aymí, Martí Franch,
Gabriel Gargallo, Santi Mañosa

Col·laboradors

Pere Alzina, Héctor Andino, José Manuel Arcos,
Enric Badosa, Jordi Baucells, Albert Bertolero,
Raül Calderón, Francesc Carbonell,
Andreu Carretero, Hugo Framis, Martí Franch,
David Garcia, Joan Grajera, Carles Ibáñez,
Cristòfol Jordà, Pere Josa, Abel Julien,
Carles Tobella, Xavier Tomàs, Francina Turon.

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia

Museu de Ciències Naturals de Barcelona
Pl. Leonardo da Vinci, 4-5 | 08019 Barcelona

C/ Girona, 168, ent. 5a | 08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org

Pàgina web: www.ornitologia.org

Junta Directiva

President: Santi Mañosa

Vicepresident: Jordi Baucells

Secretari General: Marc Illa

Tresorer: Vittorio Pedrocchi

Vocals: Joan Aymerich, Enric Badosa, Jordi
Garcia, Jacob González-Solís,
Javier Quesada i Xavier Tomàs.

e-mail: junta@ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2016 Institut Català d'Ornitologia

Dipòsit Legal: 12371-01

ISSN: 1579-3400

Impressió: Aura Digit

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directrius de l'ICO o del comitè editorial.

Voluntat de compromís col·lectiu

Encara que aquest títol pugui semblar més aviat l'eslògan d'un partit polític, l'hem escollit perquè reflecteix, en certa manera, l'essència de la nostra associació. Fent una mirada retrospectiva als darrers mesos i en conjunt al que ha estat l'any 2015, veiem que l'ICO ha assolit un esglaó més, un pas més endavant.

La nostra associació continua creixent dia a dia. Ja sigui per l'increment de la sensibilitat de la societat per temes de natura en sentit ampli, com pel creixent esforç de difusió als mitjans de comunicació o per l'increment de la oferta formativa i l'entrada en funcionament de diverses plataformes en línia que permeten la interacció amb un conjunt molt ampli dels aficionats als ocells, el cas és que el nombre de socis està pujant i actualment estem pel camí dels 1500, xifra que podríem aconseguir aquest any.

El compromís col·lectiu ve de la voluntat d'aquest nou i antic soci per involucrar-se cada dia més en projectes de la ciència ciutadana a través del voluntariat. Un exemple molt potent de tot això ha estat la recent trobada del projecte SOCC i del Nou Atlas realitzada al castell de Montesquiú. L'aforament de la sala d'actes va quedar petit davant la presència de més de 80 entusiastes que van debatre temes diversos basats en el cens d'ocells comuns a Catalunya.

Un altre tema d'interès i d'actualitat per aquest any i en els propers és el Nou Atlas d'ocells nidificants de Catalunya i per extensió de l'atles europeu. Aquí el compromís i complicitat de l'ICO és un exemple més d'aquest tarannà col·lectiu. El repte és important; no es tracta únicament de cobrir les quadrícules de casa nostra, sinó també d'estimular la participació als països d'Europa amb més mancances per fer realitat aquest projecte d'abast continental.

Tots aquests factors, malgrat les ben sabudes dificultats econòmiques del moment, ens fan sentir optimistes i encarar el futur amb il·lusió. No negarem les dificultats dels darrers anys i les que ens esperen en el futur, però l'aixopluc i disponibilitat dels socis ens fan afrontar els nous reptes amb determinació.

Gaudiu dels ocells i del carnet de soci que hem estrenat just en començar aquest any, una demanda esperada per molts socis i que acredita la nostra complicitat amb l'associació •

PORTADA

Corb marí emplomallat *Phalacrocorax aristotelis*.
Foto: Enric Badosa

Cinquena Jornada SOCC i Atles

El passat 20 de febrer es va celebrar al Parc del Castell de Montesquiu la Cinquena Jornada del SOCC.

Enguany, aprofitant que ens trobem immersos en l'elaboració del que ha de ser el Nou Atles dels Ocells Nidificants de Catalunya, la jornada va incloure aspectes relacionats amb aquest projecte i va servir de punt de trobada entre els col·laboradors del SOCC i l'Atles. La jornada va permetre compartir experiències, resoldre dubtes i avançar en la formació dels interessats. L'acollida de la jornada per part del públic assistent va ser molt bona. Els més de 80 assistents van qualificar amb un 8,3 sobre 10 el conjunt d'activitats dutes a terme. Com a nota destacada, vam comptar amb la presència de Danae Portolou, ornitòloga de la Societat Hel·lènica d'Ornitologia, que va presentar una xerrada dedicada a la cobertura de l'Atles dels Ocells Nidificants d'Europa (EBBA2) a Grècia, i com els ornitòlegs catalans podien ajudar mitjançant expedicions coordinades al país. Finalment,

la Jornada també va servir com a acte d'homenatge a aquells col·laboradors del SOCC que cobreixen aquells indrets més remots o menys prospectats, on les dades obtingudes són especialment valuoses •

▲ La cinquena jornada SOCC va aplegar més de 80 assistents al castell de Montesquiu, Osona. Foto: Raül Aymí.

OBITUARI

Tunet Vila (1934-2016)

Mor als 82 anys el dibuixant Tunet Vila, col·laborador de l'ICO els anys 1980.

Tunet Vila va ser un dibuixant de còmics i tires d'acudits en diverses publicacions, especialment en l'edició espanyola dels superherois de Marvel. El seu personatge més conegut va ser "Tumbita", un esquelet d'un cementiri que, amb un humor molt particular, gairebé surrealista, protagonitzava petites històries en dues o tres vinyetes. Aquest personatge apareixia en la contraportada dels còmics de superherois però va agafar tal entitat pròpia que se'n van acabar publicant reculls i àlbums sencers.

Tunet Vila era un personatge molt particular, amb una personalitat excèntrica i bohèmia. Sense tenir afiliació política, en plena dictadura franquista no va resistir dibuixar acudits sobre Franco, cosa que el va dur als calabossos de la comissaria de Via Laietana durant 10 dies, temps que va aprofitar per dibuixar

caricatures dels policies que el custodiaven. Va participar com a decorador i actor secundari en els spaghetti westerns que es rodaven a Almeria com la italiana "Los profesionales del oro" (1968) o "El retorno de Ringo" (1966), en les quals podia aparèixer fent de pistoler, xaman apache o capellà que protegia els innocents de malvats pistolers.

Durant els anys 80 va col·laborar desinteressadament amb el Grup Català d'Anellament dibuixant un pòster en format de còmic en el qual s'explicava com comunicar la troballa d'un ocell anellat i va fer diversos acudits amb el seu humor entre innocent i excèntric per a la contraportada del Butlletí del GCA. Després d'uns anys en què la seva salut ja no li permetia dibuixar, Tunet Vila ens va deixar definitivament el passat 12 de febrer.

▲ Tunet Vila va col·laborar amb diversos còmics al butlletí del Grup Català d'Anellament. Foto: Abel Julien.

ABEL JULIEN

Noms dels ocells del món en català

El passat 5 d'octubre el TERMCAT va signar un conveni de col·laboració amb la Comissió dels Noms dels Ocells en Català (CNOc) per a l'elaboració i difusió dels noms dels ocells del món en català.

El passat 5 d'octubre el TERMCAT va signar un conveni de col·laboració amb la Comissió dels Noms dels Ocells en Català (CNOc), constituïda per Raül Aymí, Rafael Cebrian, Jordi Clavell, Manuel-Enric Giménez i Àlex Mascarell, per a l'elaboració i difusió del diccionari *Noms dels ocells del món*.

Els autors, especialistes de l'àmbit de l'ornitologia, membres de l'Institut Català d'Ornitologia o vinculats al Parc Zoològic de Barcelona, tenen com a objectiu establir les denominacions catalanes de totes les espècies d'ocells del món prenent com a corpus de partida la taxonomia recollida al *HBW and BirdLife International Illustrated Checklist of the Birds of the World*, que aplega unes 10.500 espèci-

es d'ocells i que ha estat cedida per Edicions Lynx a l'equip de treball per al desenvolupament d'aquest projecte.

El TERMCAT, a més de coordinar el projecte, ofereix assessorament terminològic a l'equip de treball i posa a la seva disposició una plataforma terminològica en línia per gestionar el contingut del diccionari. Específicament, també està treballant, amb la col·laboració dels autors, en l'establiment de criteris específics per a la denominació catalana dels ocells, amb la finalitat de facilitar tant la creació de noves denominacions per a espècies que encara no en tinguin, com la selecció entre diverses denominacions existents per a una mateixa espècie •

L'alosa becuda torna a la timoneda d'Alfés

Després de considerar-la extingida, s'ha detectat de nou la presència d'aquesta espècie a la timoneda d'Alfés.

L'alosa becuda *Chersophilus duponti* s'ha tornat a detectar a la timoneda d'Alfés (Segrià), única localitat coneguda de l'espècie a Catalunya. Després de ser detectada per un ornitòleg francès durant la primavera del 2015 i posar les dades a *Ornitho.cat*, des d'aleshores, investigadors del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya han confirmat la presència d'un mínim de quatre mascles cantant. Els resultats són encara preliminars i caldrà esperar la realització d'un cens exhaustiu a l'espai per a valorar la situació real. Donada la recent troballa i la delicada situació de l'alosa becuda en aquest espai, els tècnics recomanen estar atents a l'evolució de la població en els propers anys. Les últimes dades que confirmen la presència de l'espècie es remunten a l'any

2005, moment en què es va detectar un únic exemplar després de constatar una davallada poblacional molt acusada des de principis dels anys 90. Els seguiments posteriors van confirmar-ne la desaparició a la timoneda i, per tant, la consideració de l'espècie com extinta a Catalunya. Ara mateix, la hipòtesi més plausible és que l'espècie hagi recolonitzat l'espai a partir d'alguna població aragonesa. La situació poblacional actual és extremadament fràgil i, per tant, caldrà extremar les precaucions per reduir els possibles impactes i molèsties a l'espècie, així com realitzar actuacions per potenciar la seva recuperació a Catalunya •

▲ Alosa becuda *Chersophilus duponti*.
Foto: Jordi Bas

Ca l'Andreu, Tiana, 40 anys d'història

El passat dia 24 d'octubre va tenir lloc a ca l'Andreu, Tiana, una emotiva trobada d'anelladors que van celebrar els 40 anys d'aquesta estació d'anellament.

Els germans Francesc i Jordi Giró van exercir d'amfitrions i promotors d'aquesta trobada a la seva masia de ca l'Andreu i que va reunir una bona colla de membres de l'antic Grup Català d'Anellament per tal de celebrar el 40 aniversari del primer anellament que es va fer en aquest indret. 40 anys d'història que, amb més o menys regularitat i resultats, se segueix mantenint viu a dia d'avui. Hi havia diverses generacions d'anelladors, des de personatges històrics, com el Salvador Maluquer, Lluís Colom o Salvador Filella, a membres del Grup Merops que van ser precursors del GCA i d'altres una mica més recents, però tots ja amb una edat, joves, però amb una edat.

Són 40 anys d'història que es poden resumir en xifres espectaculars, com els 60.000 anellaments duts a terme i unes 200 recuperacions llunyanes amb un total de 111 espècies capturades. Un lloc que va esdevenir a partir de l'any 1975 centre de referència als inicis de l'anellament regulat a Catalunya i alhora escola de les primeres generacions d'anelladors

“moderns”, pioners de l'antic Grup Català d'Anellament que ha acabat esdevenint l'actual Institut Català d'Ornitologia.

Va ser una trobada força emotiva, especialment perquè la majoria dels allí presents feia anys, o si més no dècades que no ens trobàvem. Primeres impressions, anècdotes variades, records i experiències varen omplir el temps mentre es feia un aperitiu i es cuinava el dinar, per seguir durant l'àpat amb més del mateix. Després de la costellada i les postres la sessió de fotos per al record, rememorant l'anterior trobada vint anys enrere i enyorant tots aquells que no havien pogut venir.

Com a principals conclusions es pot afirmar que tothom s'ho va passar d'allò més bé, i a més amb ganes de repetir-ho, sense haver d'esperar una dècada, ni tan sols un lustre. Esperem que aquesta trobada es torni a repetir, sense necessitat d'anellar ni fer cap mena d'estudi, senzillament com un acte de germanor i companyonia i moltes gràcies als germans Giró, un altre cop, per fer-ho possible •

XAVIER TOMÀS

▲ Participants a la trobada; foto d'esquerra a dreta, drets: Rosali Clariana, Isabel Pujol, Dolors Buxó, Lluïsa Piera, Josep del Hoyo, Xavier Ferrer, Jordi Sargatal, Josep Vilalta, Enric Carrera, Salvador Maluquer, Francesc Giró, Salvador Filella, Jordi Giró, Xavier Tomàs, Jordi Mateu, Roser Armendares, Xavier Bartrolí. Agenollats: Gabriel Gargallo, Lluís Colom, Dolors Cuevas, Raül Calderón, Antoni Abad, Josep Lascrain i Glòria Feliu.

Recerca Ornitològica al Maresme

Amb motiu de la celebració de l'assemblea general de 2015 celebrada a Mataró, el passat 20 de juny es van exposar diversos treballs d'ornitòlegs locals o del Maresme. Atès l'interès d'aquestes presentacions, en aquest Abellerol publiquem un resum d'aquests projectes que mostren la diversitat d'espècies, fins i tot en ambients altament humanitzats. L'acte va tenir lloc a can Boet, gràcies a la cessió de l'equipament (CPAN) per part del Museu de Mataró.

El Projecte Orenetes *Delichon urbicum*: de "Sinera" a Suïssa passant per Catalunya

Aquest projecte es va posar en marxa el 2007 i des llavors fins ara s'han fet 9 campanyes de cens en les quals s'han comptat anualment entre 16.000 i 33.000 nius.

Feia una colla d'anys que a l'Enric Badosa i a mi ens ballava pel cap fer un cens dels nius de culblanc *Delichon urbicum* –tal com s'anomena l'espècie al Maresme- de la nostra vila. Finalment, el 1998, vam foragitar la mandra i després de fixar una metodologia ens vam arremangar i fer la feina. El mètode que vam idear s'aplicava a tots i a cadascun dels nius que trobàvem. D'aquesta forma cada niu tenia un codi numèric (p.ex.: 220902) que, amb la llegenda corresponent, ens revelava el carrer (Carrer de Torre = 22), el número (09) i la planta de l'edifici (02). A més, anotàvem un seguit de característiques de cadascun d'ells com, per exemple, l'orientació de la paret on eren bastits, l'orientació de llurs boques d'entrada, els plans de suport, l'edat de l'edifici o el veïnatge amb altres nius. Un cop vam estar segurs de la metodologia començarem a resseguir tots els carrers i places del nostre poble. Carrer a carrer, plaça a plaça, edifici a edifici anàvem apuntant i observant cadascun dels nius de culblanc que érem capaços de trobar.

Després d'acabar el treball de camp, vam digerir els resultats per inferir-ne les conclusions pertinents. Destacaríem els 203 nius trobats, la majoria dels quals a la segona planta, amb dos plans de suport i orientats cap al nord-est –amb vistes al Montnegre- o oest –amb vistes a Montjuïc i a la capital-. A més, vam descobrir que un sol edifici, l'anomenat Mont Calvari del port d'Arenys, aglutinava 58 nius,

un 25% dels nius d'Arenys! La feina era feta i calia difondre-la entre els nostres convilatans. Així ho vam fer i el treball va tenir força ressò mediàtic a nivell local, comarcal i nacional.

L'any 2000 ens hi vam tornar a posar i aquest nou cens ens va revelar que la població havia crescut un 26,6% tan sols en dos anys, passant dels 203 nius als 257. A més, l'edifici Mont Calvari, incrementava el seu valor "orenetesc" per tal com era enriquit amb 82 nius, un 31% de la població arenyenca! La resta de dades, si fa no fa, eren molt similars a les obtingudes dos anys abans.

El 2004 va tenir lloc un succés que fou clau en l'esdevenidor del projecte: els propietaris de l'edifici Mont Calvari decidiren restaurar tota la façana. Malgrat els nostres consells preventius, l'inici de les obres coincidí, justament, amb el període d'arribada dels culblancs al niu. La bastida ja era construïda, recobrint i tapant tota la façana i, és clar, impeding que les orenetes poguessin accedir als seus nius. De seguida ens vam bellugar i vam aconseguir una reunió amb totes les parts implicades: propietaris de l'edifici, polítics i tècnics municipals, Ports de la Generalitat, arquitecte, empresa constructora i, nosaltres, ocellaires empredreïts. Gràcies a l'excel·lent predisposició dels propietaris –que per res del món volien perdre la colònia que havia alegrat i testimoniat llurs vides- es va decidir modificar la bastida per permetre l'accés als nius, de forma que quedava "partida en dues": dels

El mètode que vam idear s'aplicava a tots i cadascun dels nius que trobàvem. Cada niu tenia un codi numèric que indicava el carrer, el número i la planta de l'edifici.

nus cap amunt i dels nius cap avall. Gràcies a això, mentre els paletes i els pintors treballaven, les orenetes anaven i tornaven, primer amb fang de rial i riera i, després, també amb insectes als seus becs! Havíem pogut salvar la principal colònia de cria d'Arenys de Mar. La premsa no restà aliena a aquest èxit local de preservació del patrimoni natural de la nostra vila. La notícia fou portada a El Punt i fou recollida a bona part dels mitjans de comunicació del país.

Fou aleshores quan en Jordi Sargatal – que era el Director de la Fundació Territori i Paisatge, a part d'amic i amb qui havia tingut el goig de treballar als Aiguamolls de l'Empordà- em trucà. Feia anys que ens esperonava a estendre aquesta mena de censos arreu del país. La notícia, en clau positiva, de com l'estudi de la població arenyenca havia desembocat en la preservació del patrimoni arquitectònic tot respectant la principal colònia de cria del poble havia arribat a les seves orelles. No va trigar gaire a proposar i fixar una reunió amb membres de l'ICO per dissenyar el futur projecte Orenetes. Calia adaptar la nostra metodologia, simplificar-la i que gairebé tot es pogués fer des d'un ordinador, treball de carrer, òbviament, a banda. Ens vam posar a treballar en la simplificació de la metodologia, en el text i continguts, en propostes per afavorir l'espècie, en el disseny visual i, és clar, en el *software*.

Així fou com va aparèixer el projecte Orenetes, gràcies al suport entusiasta d'en Jordi Sargatal i la Fundació Territori i Paisatge, essent també acompanyats i empenyos per l'expertesa de l'ICO. Finalment, el projecte es presentà el maig del 2007 i es va posar en marxa aquest mateix any.

D'aleshores ençà s'han fet 9 campanyes de cens gràcies a les quals s'han localitzat entre 16.000 i 33.000 nius a l'any -cadascun d'ells amb el seu document d'identitat i "GPS"-, corresponents al 90% de les comarques catalanes i a uns 70-150 municipis catalans, o sia, al 7-16% dels nostres municipis. Tot això ha estat possible gràcies a la il·lusió de moltes persones que, de forma altruista, han fet la feina. Un total de 800-1000 ens, individuals o grups, (escoles, caus, grups naturalistes, esplais, etc.), han resseguit carrers i places per proporcionar el projecte de milers de dades de gran vàlua científica i gestora.

De totes aquestes dades n'hem pogut inferir que un terç del total de nius són trencats per la nostra espècie. També ens ha permès saber que la planta preferida és la 2,5, o sigui, entre la segona i la tercera. Ens ha proporcionat dades curioses i interessants com saber que Olot és el municipi amb més nius del país (1.257 nius!), que Margalef és el que en té més per cap (338 nius/habitant!), que la Pobla de Claramunt alberga l'edifici amb més nius (248 nius!) o que, Sant Adrià és el que té el niu més alt, en una 9ª planta. A més, gràcies al recompte de nius s'han pogut fer càlculs estimatius de les tones d'insectes (65 tones!) que es cruspexen tan sols els habitants dels nius censats.

El projecte Orenetes tira endavant, malauradament ja no pot comptar amb el suport de Fundació Territori i Paisatge, però sí que compta amb la il·lusió de l'ICO i de centenars de voluntaris. No obstant les dificultats, el projecte evoluciona i millora: s'ha fet una extensió que relliga la qualitat de l'aire amb l'espècie, tant a nivell de continguts com, sobretot, a través d'una proposta pedagògica (test on-line, enquesta i fitxa de camp) que potencia el coneixement de l'espècie i de l'afectació negativa per mor de la contaminació atmosfèrica. A més, consolidat el projecte al nostre país, ens podem congratular que hàgim estat capaços d'exportar-lo i que a Suïssa i a Andorra comptin nius de fang fent servir el nostre mètode. Quins seran els pròxims països a utilitzar-lo? •

▲ Algunes colònies d'orenetes cuablanca poden aplegar desenes de nius. Foto: Raül Aymí

El projecte Orenetes tira endavant a través d'una aposta pedagògica que potencia el coneixement de l'espècie i l'afectació negativa de la contaminació atmosfèrica.

PERE ALZINA

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Els ocells marins i la pesca, històries entrelligades

El problema més greu és la mortalitat accidental d'ocells marins que causen algunes pesqueries, especialment de palangre i de xarxes fixes.

Els ocells marins constitueixen un dels grups d'aus més amenaçats del planeta: prop d'una tercera part de les espècies reconegudes (unes 350) es troben amenaçades a nivell global, i en conjunt, es creu que l'abundància d'aquests depredadors marins ha davallat un 70% en els darrers 60 anys. Per explicar aquest fet cal tenir present que alternen dos medis totalment diferents, el marí i el terrestre, cada un d'ells amb les seves amenaces inherents. A més, es tracta d'organismes de gran mobilitat, que poden recórrer bona part del planeta durant el seu cycle vital i, per tant, afrontar perills en regions molt diverses. En resum, poden rebre per totes bandes. I a tot això cal afegir que son animals longeus i amb taxes de reproducció baixes (clàssics "estratègies de la k"), i, per tant, responen lentament, a nivell poblacional, a canvis duradors en el medi. Històricament l'atenció s'ha centrat en els problemes a terra ferma, més fàcils de percebre i d'abordar, mentre que les amenaces al mar han rebut molt poca atenció fins els darrers anys. Però és al mar on passen la major part de la seva vida, i on troben algunes de les amenaces més greus. Entre elles, la pesca. La interacció amb la pesca pot donar-se de formes molt diverses, i el seu estudi mereix par-

ticular atenció a la costa catalana, on una gran diversitat d'espècies s'alimenten (reproductors locals o provinents de colònies llunyanes com les de les Balears, hivernants i migrants). El problema més greu és el de la mortalitat accidental d'ocells marins que causen algunes pesqueries, especialment de palangre i de xarxes fixes. En el cas de la Mediterrània es podria tractar del principal problema de conservació per a algunes espècies, com les baldrigues *Puffinus* sp. (palangre) i el corb marí emplomallat *Phalacrocorax aristotelis* (xarxes i pesca recreativa) i per solventar-lo és essencial comptar amb l'implicació dels pescadors, per als que aquestes captures només representen molèsties i danys a l'art. Altres efectes de la pesca són més indirectes, però també poden afectar seriosament els ocells marins: sobrepesca i destrucció/degradació/alteració de l'hàbitat. Per últim, cal mencionar el fenomen de l'aprofitament dels descarts de pesca, que si bé pot beneficiar els ocells a curt termini per ser un recurs abundant i de fàcil accés, també comporta contrapartides com la ingestió d'aliment de menor qualitat i més contaminat, la sobreexplotació de preses i l'alteració de les comunitats d'ocells marins •

▲ L'activitat que genera la pesca atreu milers d'ocells marins com les baldrigues i gavines corses de la imatge. Foto: Pep Arcos

La mortalitat d'ocells marins en arts de pesca és un dels principals problemes de conservació per a algunes espècies com les baldrigues o el corb marí emplomallat.

JOSÉ MANUEL ARCOS

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Menjadores-trampa per a pàrids, una eina útil en la recerca

Les menjadores-trampa són eines de gran utilitat per al seguiment selectiu d'algunes espècies.

Des dels anys 60 del segle passat s'ha intensificat i perfeccionat l'ús de dispositius de captura d'ocells per a la realització d'estudis diversos d'etologia, dinàmica de població, biometria etc.

Als anys 80 l'equip de recerca del Museu de Zoologia de Barcelona va introduir a Catalunya l'ús de les trampes Yunick (plataforma elevada amb menjar) per substituir les clàssiques xarxes de terra en la captura de fringíl·lids. Inicialment funcionaven amb mecanismes de tancament manuals i posteriorment amb sistemes automàtics basats en embuts que es poden treure i col·locar a voluntat.

El principi és que els animals atrets pel menjar s'introdueixen al cos principal de la trampa, construït en tela metàl·lica que facilita la visió a través d'un embut i no saben trobar el camí de sortida. Uns i altres tipus tenen moltes varietats i s'han utilitzat per estudis de diversos grups: fringíl·lids, pícid, pardals, pàrids etc. Cada grup requereix dimensions, esquers i mecanismes diferents si volem un resultat òptim.

Al terme municipal de Sant Iscle de Vallalta, a l'alt Maresme, des de l'any 2009 ininterrompudament s'estan efectuant proves i campanyes puntuals d'anellament. S'han assajat tres tipus de menjadora/trampa per a pàrids, diferents tipus de tremuja i d'esquer, principalment els clàssics cacauets crus i pipa negra. S'han pres mostres de ptilo i ploma per colorimetries i s'han efectuat aproximacions a la mida de població en aquells ambients.

Tot plegat com a complement de les tasques que el departament de Recerca del Museu de Ciències Naturals du a terme a Barcelona ciutat i al Parc Natural de Collserola sota la direcció del Dr. Joan Carles Senar.

Com a conclusió colateral d'aquestes tasques, ens agradaria ressaltar la gran utilitat d'aquestes eines curiosament poc esteses viscos els avantatges que presenten i entre els quals ressaltem:

- Baix cost i simplicitat de funcionament.
- Instal·lació i activació immediata. Major independència de les condicions meteorològiques.
- Molt selectives en funció de col·locació i aliment. A Sant Iscle s'han capturat 7 espècies, però el 97% de captures corresponen a la mallerenga carbonera *Parus major* i mallerenga blava *Cyanistes caeruleus*. Modificant el funcionament i esquer s'hauria pogut treballar amb el picot verd *Picus viridis*, el picot garser *Dendrocopos major*, el gaig *Garrulus glandarius* etc. i amb algunes modificacions de la trampa amb el pinsà *Fringila coelebs* i d'altres fringíl·lids, o el pardal *Passer domesticus*.
- Nombre de captures per unitat de temps elevada i força regular. Fàcilment passa dels 20-25 exemplars/hora.
- És evident que també presenta inconvenients, entre els quals cal destacar els següents:
 - Les captures no són immediates, cal un temps d'adaptació per atreure els individus d'una població.
 - Imprescindible la regularitat en l'aportació d'aliments.

▲ Una mallerenga carbonera posada sobre una menjadora-trampa atreta pels cacauets.
Foto: Cristòfol Jordà

Són trampes molt selectives que permeten un alt nombre de captures i el seguiment d'algunes poblacions locals d'ocells.

-Cal escurçar els temps entre batudes per evitar que els animals puguin resultar amb danys (lleus) en intentar sortir o barallar-se entre ells. També és necessari per tenir bons resultats en relació a captura/temps.

En contra del que es pugui pensar, els estudis recents sobre el tema apunten que no hi ha biaixos significatius en les captures (en funció de sexe, dominància, etc.) ni es ge-

neren comportaments tròfics anormals en la població. El percentatge que suposa el nostre esquer en el total d'aliments ingerits pels individus és molt baix, fins i tot en èpoques fredes en zones de muntanya. En resum, un recurs que en diverses disciplines pot resultar de gran utilitat per als ornitòlegs •

CRISTÒFOL JORDÀ

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Seguiment del corb marí emplomallat *Phalacrocorax aristotelis* a la costa del Maresme

S'han marcat 62 exemplars i s'han detectat 7 individus anellats a Menorca.

Durant els darrers anys aquesta espècie s'ha fet més freqüent a la costa del Maresme. Ja des de 1997 s'ha censat la població estival assentada a la Roca Grossa de Calella. Amb tots aquests antecedents el 2014 es va començar un projecte de marcatge d'individus amb anelles de lectura a distància. Un cop coordinat l'anellament amb altres equips de Balears i Múrcia, s'han marcat 15 individus el 2014 i 47 el 2015, entre la Roca Grossa, a Calella, i la Punta del Canyadell, a Arenys de Mar. S'han obtingut 787 lectures de les anelles d'aquests ocells. S'han vist individus marcats al Maresme a Barcelona, desembocadura del Besòs, Blanes, Lloret, Tossa, Palamós i l'Estartit. Dos s'han trobat morts, un marcat a Calella el 2015 a Lloret el mateix any, i un altre, marcat també a Calella, el 2014, se l'ha trobat mort el 2015 a Fornells, Menorca. També s'ha comprovat que durant la seva estada a la comarca, els individus adults es mouen en un rang de pocs quilòmetres des del lloc on varen ser capturats. Per contra, els individus d'entre un i tres anys es mouen molt més, fins a uns seixanta quilòmetres del lloc de captura.

Durant aquests dos anys s'han detectat 7 individus anellats a l'Illa de l'Aire, Menorca, que passen l'estiu a la comarca del Maresme, deixant clar que els individus que es veuen a la comarca procedeixen d'aquesta illa de les Balears.

Finalment, hem vist que hi ha una relació entre la densitat de la població del corb marí emplomallat i les captures dels sonso *Gymnammodytes cicereus/semisquamatus* •

▲ Xarxa especial per a la captura dels corbs marins emplomallats.
Foto: Enric Badosa

ENRIC BADOSA, CARLES TOBELLA, RAÛL CALDERÓN,
JOAN GRAJERA & FRANCINA TURON

S'han trobat diferències en la mobilitat dels exemplars marcats, els immadurs es mouen més, fins a seixanta quilòmetres del lloc de captura.

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Seguiment d'una població de ducs *Bubo bubo* al Maresme

El nombre de parelles reproductores a la comarca ha estat molt variable segons la temporada i ha oscil·lat entre un mínim d'una parella a un màxim de cinc.

Les dades obtingudes en treballs ornitològics al Maresme sobre la presència del duc són poc clarificadores. Els hàbitats pels quals mostra predilecció l'espècie a Catalunya, com són les brolles i prats mediterranis són més que escassos al Maresme.

Al llarg del treball de camp de l'*Atlas dels ocells nidificants del Maresme* (Andino *et al.* 2005), de manera sorprenent, es van localitzar diverses parelles de l'espècie. Totes les parelles estaven relacionades amb alguna activitat extractiva, tant en actiu com ja abandonades.

Cal destacar la bona predisposició de la gran majoria dels propietaris de les activitats extractives per col·laborar en el seguiment de l'espècie.

Un primer objectiu que es va plantejar va ser el de fer un seguiment de l'evolució de les parelles de duc a la comarca. Es van fer servir sistemes diversos: escoltes simultànies, ús de reclams. El sistema més eficient va ser el de realitzar una o dues visites en època reproductora, tant per sentir els individus com per localitzar les restes de preses i/o excrements, atès que aquests són emprats per marcar territori. Secundàriament, s'hi han pogut recollir dades qualitatives de l'alimentació de l'espècie.

Es va aprofitar també per estudiar la productivitat de l'espècie en la comarca, tot apuntant el nombre de polls produïts per parella fèrtil entre els anys 2000-2012.

Sempre que va ser possible, atesa la dificultat per la ubicació dels nius en aquesta espècie, es va aprofitar per anellar els polls, amb l'objectiu d'estudiar la seva dispersió i recollir dades sobre la seva mortalitat.

Finalment, veient les freqüents aparicions-desaparicions de parelles en zones de reproducció de l'espècie, es va decidir marcar adults amb l'objectiu d'estudiar possibles moviments dels individus en busca de millors zones de

cria. Per a les captures es van desenvolupar dos sistemes propis: trapes de ballesta i trapes de llaç.

El nombre de parelles reproductores a la comarca ha estat molt variable segons la temporada i ha oscil·lat entre un mínim d'una parella a un màxim de cinc (1999-2012). Tanmateix, alguns anys els seguiments no han estat prou acurats, per la qual cosa no s'han aportat dades més concretes com podria haver estat la mitjana de parelles / any.

L'alimentació de l'espècie a la comarca ens ha aportat alguna dada interessant, com la d'una anella d'un ballester *Apus melba* anellat a Suïssa (tercera recuperació a Catalunya) o la de restes de polla d'aigua *Gallinula chloropus*, mussol banyut *Asio otus* o becada *Scolopax rusticola*.

La productivitat de polls a la comarca ha estat de 1,96 (n=25), que és molt similar a la publicada a diferents punts d'Europa.

En total s'han anellat un total de 36 polls, dels quals s'han obtingut un total de 3 recuperacions: una a Montcada i Reixac, una altra a Palamós i una tercera a Castellet i la Gornal. Aquesta darrera, amb 76 km, és una recuperació força llunyana, atès que per exemple Mikkola (1995) parla d'una dada extrema amb 86 km.

D'un total de 13 adults capturats, no s'ha produït cap recuperació entre pedreres en períodes reproductius.

Cal destacar el fet que una bona part dels individus reproductors (23%) són individus de segon any, quan els estudis mostren és a partir del tercer any calendari quan els individus passen a ser madurs sexualment (Mikkola 1995).

▲ Anellament d'un duc adult. Foto: Héctor Andino

HÈCTOR ANDINO & JOAN GRAJERA

Bibliografia

Andino, H., Badosa, E., Clarabuch, O. & Llebaria, C. (eds.). 2005. *Atlas dels Ocells nidificants del Maresme*. Barcelona: El Set Ciències. Mikkola, H. 1995. *Owls of Europe*. Calton: Poyser

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Ca l'Andreu, Tiana, 40 anys d'anellament

Ha estat la primera estació d'esforç constant de Catalunya i escola d'anelladors a partir dels anys 70 del segle passat.

La finca de Ca l'Andreu, també anomenada Can Giró està situada al terme municipal de Tiana, a tocar de l'àrea metropolitana de Barcelona. L'extensió és de 26 hectàrees i va ser declarada com a Reserva de Fauna Salvatge entre els anys 1993-94.

Durant la primavera de 1975 es va dur a terme el primer anellament a la finca i va ser d'un niu de siboc. Jordi Giró va acompanyar Lluís Colom i Salvador Filella fins a la seva ubicació en una vinya propera. Al juny del mateix any es va fer la primera jornada d'anellament amb xarxes japoneses. Hi participen l'Enric Foixenc, l'Alberto Soria, l'Enric Carrera, el Lluís Colom, el Jordi Sargatal, el Josep Lascuirain, el Francesc i el Jordi Giró. Els mètodes utilitzats eren molt rudimentaris, aprenent sobre la marxa.

El juny de 1976, després d'una estada que va fer Francesc Giró al *Portland Bird Observatory*, al sud d'Anglaterra, va importar una metodologia de treball i presa de dades més moderna. Al 1978 es va fer el primer curs d'anellament i el 1981 Josep Vilalta comença la informatització de dades i el disseny i aplicació de fitxes i registres. El mateix any es va crear el Taller de Natura de Badalona i utilitzen l'estació per fer les pràctiques d'anellament.

El 21 de novembre del 1981 es va fer la inauguració de la primera trampa tipus "Helgoland" del país que va estar operativa fins a l'incendi de 1994.

L'any 1983 Josep Vilalta publica la "Taula Fenològica de Tiana 1975-1982" (*Vilalta J. Butlletí GCA 3 (1): 3-19*, amb una mostra de 11.532 ocells de 86 espècies).

Del 1982 al 1986 comencen les campanyes de tardor amb un cobriment exhaustiu de tot el pas migratori. Jordi Giró, Josep Vilalta, Xavier Tomás, porten el pes de l'estació. Entre els anys 1987-1989 Gabriel Gargallo i Albert Pedro agafen el relleu i anellen d'una manera regular. I en el període 1990-1995 hi ha una

manca destacable de gent que hi vagi a anellar. El 1989 en Francesc Giró és a Califòrnia i aprèn com funcionen les estacions d'esforç constant i importa aquesta metodologia a casa nostra i el 1990 comença el MAP (Monitoring Avian Productivity). Entre els anys 1996-2002 es fan les campanyes de tardor que cobreixen dos mesos del pas migratori ininterrompudament. Entre el període 1991-2001 el MAP es converteix en estació d'un nou projecte anomenat SYLVIA i a partir del 2002 aquesta estació canvia d'ubicació més allunyada de la masia, torrent amunt fins a l'actualitat.

Enmig de tot això va tenir lloc el gran incendi forestal de l'estiu del 1994, que va canviar la fisonomia del paisatge i que va cremar el 98% dels arbres grans.

En el període 1975-1982, es van anellar un total de 11.532 ocells de 86 espècies, amb el tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* amb 2498 captures com l'espècie més anellada. Per comparativa amb les campanyes realitzades entre el període 1983-1990, també es van capturar 11.006 ocells de 87 espècies amb resultats similars en el nombre i espècies anellades en major quantitat. El tallarol de casquet va ser de nou l'espècie més anellada, seguida del pardal comú *Passer domesticus* i del gafarró *Serinus serinus*. El mosquiter comú *Phyllosco-*

▲ Inauguració de la trampa tipus "Helgoland" a Tiana, 21 de novembre de 1981. D'esquerra a dreta, Josep Lascuirain, Francesc Giró, Josep Vilalta, Salvador Maluquer, Carles Carboneras, Xavier Tomás i Enric Carrera. Foto: Josep Mª Domingo.

El primer anellament van ser els polls d'un niu de siboc que van anellar Lluís Colom, Salvador Filella i Jordi Giró la primavera de 1975.

pus collybita, el pit-roig *Erithacus rubecula*, el tallarol gros *Sylvia borin*, el tallarol capnegre *Sylvia melanocephala*, la mallerenga carbonera *Parus major*, el pardal xarrec *Passer montanus* i la merla *Turdus merula* van canviant de posició però es mantenen a la llista de les deu espècies mes anellades.

En les campanyes de tardor del període 1996-2002 es varen capturar 24.161 ocells de 81 espècies, de nou amb el tallarol de casquet amb 13.806 exemplars com a espècie més anellada; cal remarcar que en aquest període es van utilitzar gravacions d'aquesta espècie per incrementar les captures. El "top ten" continua sent molt semblant amb l'excepció destacable de la desaparició del pardal comú de la llista. En els mostreigs parcials fets del 2003-2013 amb captures de 2.500 ocells de 50 espècies, no varia substancialment la llista de les deu espècies més capturades.

Com a espècies destacades, cal esmentar la captura de dues rareses: un viri d'ull vermells *Vireo olivaceus* el 30/10/2000 i un papamosques menut *Ficedula parva* el 06/10/2002. També s'han capturat dues espècies invasores: 4 rossinyols de Japó *Leiostrix lutea* la tardor del 2007 i 2009 i un bec de corall senegalès *Estrilda astrild* el 2007.

Es presenten les comparatives de les estacions *Sylvia* entre els períodes 1991-2001 i 2002-2014 amb un total de 2.088 ocells de 58 espècies i 2.083 ocells de 59 espècies respectivament. Es descarten les captures d'hivern, perquè la major part dels anys de funcionament del primer període no es van fer sessions d'hivern. Les espècies més capturades varien poc, però amb excepcions el pardal comú que va ser el més capturat en el primer període amb 332 ocells passa quasi a la meitat les captures amb 172 i es relega a la tercera posició i el tallarol capnegre tot el contrari, de 226 i tercera passa a primera amb 475 anellaments.

El gran total històric que engloba les captures del 1975-2014 presenten un total de 57.950 ocells de 108 espècies diferents. El tallarol de casquet amb 21.093 anellaments representa el 36% de la totalitat de les captures. D'aquesta xifra es podrien separar les espècies d'ocells no passeriformes que representen un total de 1.194 anellaments de 23 espècies. Encapçalen la llista l'enganyapastors

Caprimulgus europaeus amb 209 ocells, la puput *Upupa epops* amb 187 i el xot *Otus scops* amb 155.

A l'apartat de recuperacions d'ocells anellats se n'ha obtingut al voltant de 200. Lògicament el tallarol de casquet és l'espècie amb major nombre amb 77 individus.

Com a recuperacions més llunyanes trobem un oriol *Oriolus oriolus* anellat el 20/07/98 i recuperat a Miwaba, R.D. del Congo, als 147 dies i 6126 km. de distància, i un enganyapastors anellat el 03/06/84 i recuperat 528 dies després a 4.500 km al nord de la R.D. del Congo.

D'entre els ocells anellats fora i recuperats a Tiana, tenim els rècords d'un pit-roig anellat el 28/06/01 a Zvenigodskaya, Rússia, i recuperat 123 dies després a 3.013 km i una cotxa fumada *Phoenicurus ochruros* anellada el 21/04/80 a Serrahn Neustrelitz, Alemanya, i recuperada 282 dies i a 1.550 km. de distància.

També s'han obtingut dades interessants quant a rècords de longevitat d'algunes espècies com un tallarol de casquet de 3.732 dies entre el seu anellament i la posterior recuperació, un siboc *Caprimulgus ruficollis* 3.346, i un xot 3.228 dies.

Finalment, cal constatar el declivi d'espècies com el gratapalles *Emberiza cirulus*, la tallareta cuallarga *Sylvia undata*, la bosqueta vulgar *Hippolais polyglotta* i el capsigrany *Lanius senator*, que en els últims anys han desaparegut pràcticament de la zona •

▲ El tallarol de casquet ha estat l'espècie més anellada a Tiana amb campanyes dirigides específicament cap a aquesta espècie. Foto: Raül Calderón.

A ca l'Andreu fins l'any 2014 s'havien anellat 58.000 ocells de 108 espècies diferents, de les quals 21.000 eren tallarols de casquet.

RAÜL CALDERÓN & XAVIER TOMÀS

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Seguiment de la miloca *Buteo buteo* a la Serralada Litoral Central

S'han marcat un total de 159 individus amb marques alars de colors i anelles de lectura a distància, dels quals s'han obtingut 3.442 observacions posteriors.

L'any 2009 vam iniciar un estudi en una zona del Maresme central, amb l'objectiu de poder discernir la dinàmica de les poblacions de la miloca, el nom que rep al Maresme l'aligot. Volíem conèixer quins eren els ocells residents i quins els hivernants, estudiar la fidelitat a les àrees d'hivernada i la dispersió natal dels ocells locals, així com altres aspectes de la seva biologia, biometria i estratègia de muda.

Des d'aleshores s'han marcat un total de 159 individus amb marques alars de colors i anelles de lectura a distància, dels quals s'han obtingut 3.442 observacions posteriors. Dels 159 individus marcats fins ara, 58 corresponen a polls, 23 són exemplars residents tot l'any dins la zona d'estudi, 73 han estat ocells hivernants, que només s'han observat durant l'hivern dins la zona d'estudi o rodalies i, finalment 5 es consideren ocells possiblement divagants o migradors, ja que s'han vist en poques ocasions o sense un patró clar de comportament. A més, s'han aconseguit realitzar 85 recaptures d'ocells prèviament marcats que han permès veure l'evolució de la coloració i la muda en el plomatge.

A la zona d'estudi s'han localitzat 18 territoris (11 de segurs i 7 de molt probables), fet que significa una densitat aproximada d'1 territori cada 2,8 km².

Durant l'hivern, la població de miloques es triplica respecte l'època estival. Els primers exemplars hivernants comencen a aparèixer a mitjans d'octubre. El gruix dels exemplars ja són a la zona a principis de novembre i comencen a marxar a finals de febrer, però encara s'hi queda algun exemplar, majoritàriament joves, fins a mitjans d'abril. El 70% dels exemplars hivernants són joves de primer any i dues tercers parts són mascles. No se sap

▲ Les combinacions de marques alars amb diferents colors permeten individualitzar cada exemplar i identificar-lo a distància. Foto: Joan Grajera

S'ha observat una elevada fidelitat a l'àrea d'hivernada, els exemplars adults presenten una taxa de retorn superior al 90%, mentre que els joves rondan el 60%.

amb certesa la procedència d'aquesta població hivernant.

Tot i que la majoria d'exemplars capturats a l'hivern presenten un patró de coloració molt semblant als exemplars residents, alguns presenten la coloració típica dels exemplars més nòrdics. Fins i tot, algun sembla tenir característiques dels ocells de l'est d'Europa.

Les miloques residents al Maresme fan una muda anual parcial a diferència de les del nord d'Europa que fan una muda anual completa (Baker 1993, Forsman 2007).

S'ha observat una elevada fidelitat a l'àrea d'hivernada, els exemplars adults presenten

un taxa de retorn superior al 90%, mentre que els joves ronden el 60%. Es tenen poques recuperacions d'exemplars considerats hivernants fora la nostra àrea d'estudi, la més llunyana ha estat a uns 125 km.

Posteriorment a la fase de dispersió, hi ha poques observacions dels polls marcats al niu, i la major part s'han produït lluny de l'àrea d'estudi. La més llunyana ha estat la d'un exemplar que es va recuperar mort, per electrocució, a la Vall d'Aran al cap de 113 dies, i que suposa un desplaçament de 180 km.

En deu dels nius localitzats s'han col·locat càmeres per observar la dieta i el comportament. En total es tenen 73 hores de gravacions i 5.210 fotografies. El 70% de la dieta es basa en micromamífers, seguit pels ocells, majoritàriament joves volanders de diferents espècies. Com a curiositat, s'ha pogut detectar la predació en 4 casos sobre exemplars de mostela *Mustela nivalis*, així com també de rapinyaires nocturns •

JOAN GRAJERA & FRANCESC CARBONELL

Bibliografia
Baker 1993. Identification guide to European non-passerines. Thetford: BTO guide 24. Forsman, D. 2007. *The raptors of Europe and the Middle East*. London: Poyser

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

El mussol comú *Athene noctua* a les rodalies de Mataró. Distribució i ús de l'hàbitat

Es detallen diversos protocols per censar mussol comú en una parcel·la de 450 ha de la plana litoral de Mataró dedicat a l'agricultura intensiva d'horta anomenada les Cinc Séries.

▲ Mussol adult capturat per a anellament abans de l'alliberament. Foto: Hugo Framis

Els censos amb la tècnica del playback permeten estimar els mascles territorials de la zona.

Les publicacions dels atles de Catalunya i del Maresme a mitja dècada dels anys 2000 van esperonar els primers passos per conèixer amb més detall la població de mussol comú a l'entorn agrícola i zones de transició, entre el bosc i el nucli urbà de Mataró. Després d'uns primers assajos, l'any 2007 es fa un cens mitjançant la

tècnica del *playback*, adaptat a les condicions d'un espai plenament periurbà i d'orografia irregular. Les 64 estacions de cens distribuïdes dins una superfície d'aproximadament 1.600 ha van oferir una xifra conservadora de 27 mascles territorials. La densitat resultant era d'1,6 mascles per km², densitat similar a sectors òptims de la comarca de la Segarra, però

inferiors a les trobades al Vallès Oriental (2,1 parelles per km²), o als millors indrets d'Osona (2,27 parelles per km²).

L'any 2008 es publica un protocol internacional per censar mussol comú, i s'aprofita l'oportunitat per fer una prova del nou mètode en una parcel·la de 450 ha que abraça la zona de major densitat de mussols dins l'àrea d'estudi, un sector de la plana litoral dedicat a l'agricultura intensiva d'horta anomenada les Cinc Sénies. Els resultats de la prova mostren un millor rendiment de l'esforç de cens en relació amb el nombre d'estacions distribuïdes en aquella parcel·la, i alhora un major nombre de contactes positius (18-25 mascles territorials) en relació amb la temporada 2007 (19 mascles territorials).

L'any 2013 es realitza un nou cens fent ús del protocol internacional al conjunt de la zona d'estudi. Es modifiquen algunes de les localitzacions de les estacions de cens per ajustar-lo al mètode del nou protocol i per adaptar-lo a les transformacions de l'entorn després de 6 anys. Els resultats preliminars mostren una reducció tant del nombre absolut de respostes de mascles territorials com del nombre d'estacions des d'on s'han sentit mussols en relació amb l'any 2007. Malgrat aquesta aparent davallada al conjunt de l'àrea d'estudi (1.600 ha), a la zona agrícola de les Cinc Sénies (450 ha) es registra un augment de respostes. Aquests resultats demanen una anàlisi més acurada abans de poder quantificar les diferències entre els dos censos (2007 i 2013), entre d'altres variables, cal valorar les possibles afectacions pel canvi de mètode.

Paral·lelament als censos amb *playback*, es fa un estudi amb radioseguiment que permet determinar l'àrea de campeig del mussol a la zona agrícola esmentada. El resultat d'una superfície mitjana de 7,4-10,9 ha faria pensar que a la zona agrícola hi podrien tenir cabuda de 35 a 24 parelles de mussol. En aquest sentit el cens parcial del 2008 sembla copsar millor el potencial que ofereix la zona de conreu dins l'àrea d'estudi.

Una vegada analitzades les diferències entre els dos censos, es pretén definir el mètode que permeti l'avaluació d'aquesta població de mussols en el futur i que en possibiliti la comparació amb altres zones. Naturalment, el protocol internacional del 2008 ja cobreix aquesta finalitat. No obstant això, caldrà tenir present un estudi posterior que demostra el biaix que es pot generar en els resultats segons el període de la fenologia de cria en què es fa el cens amb *playback*.

Per la seva banda, l'anàlisi de l'hàbitat a partir del radioseguiment dona les claus per a afavorir la presència del mussol comú a la zona. Es fa evident que els espais agrícoles ofereixen bones oportunitats com a llocs on trobar aliment quan els mussols tenen accés al terra, alhora que poden proveir també d'elements, com arbres (especialment garrofers) o forats artificials, on fer el niu i trobar refugi. La perifèria de la ciutat de Mataró encara conserva uns altres espais oberts, antigament destinats a l'agricultura, que convenientment gestionats, podrien afavorir més la presència de mussol comú i altres espècies d'aquests ambients •

HUGO FRAMIS

A més dels censos, s'ha fet un radioseguiment que permet determinar l'àrea de campeig del mussol a l'àrea d'estudi.

Oryx
www.weboryx.com

T'apropem a la natura
Consulta i compra en www.weboryx.com les nostres ofertes

A Oryx compartim la teva afició i t'ofereim el consell expert sobre l'extensa oferta d'**equipament per el naturalista**, sobre la millor selecció de **prismàtics i telescopis** per ornitologia i observació de fauna i sobre els més de 15.000 títols de **llibres d'història natural** que podràs sol·licitar mitjançant la nostre web.

Oryx: la tienda del amante de la naturaleza
Balmes 71 · 08007 · Barcelona
T. +[34] 93 418 55 11 · F. +[34] 93 418 81 17

RECERCA ORNITOLÒGICA AL MARESME

Balanç dels primers 14 anys del SOCC de les Cinc Sènies de Mataró

Des de 2002 a 2015 s'han detectat 65 espècies amb el pardal comú com a espècie més abundant, seguit del tudó i la tórtora turca.

Es va presentar el balanç dels primers 14 anys de SOCC a les Cinc Sènies, una zona situada a l'est de la ciutat de Mataró seguint un antic camí que porta a Llavaneres, molt freqüentat per ciclistes, corredors, caminants, passejants i pagesos. La zona és prioritàriament agrícola si bé molt antropitzada, amb camps cultivats heterogèniament i hivernacles, amb petits retalls de vegetació natural, basses de reg, cases de pagès i força camins que la travessen. Les Cinc Sènies, en tractar-se d'un espai agrícola prou extens just a prop de la línia litoral, té una certa importància pel fet de ser un dels pocs llocs de recer encara existents per als ocells migrants entre altres espais més protegits.

Quant a les espècies presents a la zona, fins ara s'han reportat 65 espècies al llarg dels quatre censos anuals des de 2002 a 2015. El nombre total de contactes ha estat de 20.581 i si es fa una mica d'anàlisi es pot veure que el pardal comú *Passer domesticus* és, de llarg, l'espècie més abundant (3.193 contactes, 15,51%), seguit del tudó *Columba palumbus* amb la meitat de contactes (8,15%) i a continuació la tórtora turca *Streptopelia decaocto* (7,46%).

Durant els censos de primavera s'han reportat de mitjana una trentena d'espècies i uns 590 contactes. En el període hivernal les xifres són lleugerament més altes: una mitjana de 32 espècies i quasi uns 700 contactes (693). En gairebé tots els casos les espècies pertanyen a la consideració d'espècies de preocupació menor segons els criteris de la UICN i només unes poques es consideren com a properes a l'amenaça o vulnerables, fet que dona suport a la característica principal de ser, en la seva immensa majoria, espècies comunes.

Potser val la pena assenyalar que entre elles hi ha 4 espècies al·lòctones: el bec de corall

senegalès *Estrilda astrild*, la cotorreta de pit gris *Myiopsitta monachus*, el faisà *Phasianus colchicus* i la cotorra de Kramer *Psittacula krameri*. Convé destacar també que el bec de corall senegalès ocupa el 10è lloc quant a abundància de citacions (4,83%, quasi un miler de contactes), que la cotorreta de pit gris ocupa el lloc 21è, ja per sota de l'1%, i que la tórtora turca, la 3a espècie quant a abundància (7,46%) prové d'una colonització natural a partir de finals dels anys 70 del segle XX. Així, doncs, la presència d'espècies al·lòctones com ocells comuns és força destacable, per no dir preocupant.

Malgrat que el període temporal del SOCC abasta 14 anys, aquest és fins ara relativament insuficient per interpretar certes tendències poblacionals: encara tenen força pes les oscil·lacions interanuals. Tot i això, és possible deduir que hi ha un procés de substitució de les espècies característiques d'ambients agrícoles cap a les espècies més antropòfiles dins d'una situació relativament estable •

▲ Imatge d'una part del recorregut de les Cinc Sènies a Mataró.
Foto: Andreu Carretero.

Durant els censos de primavera s'han detectat una mitjana de 30 espècies i uns 590 contactes, xifra que augmenta lleugerament a l'hivern amb 32 espècies i uns 700 contactes.

ANDREU CARRETERO

Resultats de les campanyes d'anellament de larolimícoles a les salines de Sant Antoni durant 2011 i 2014 en el marc del LIFE+ Delta Lagoon

El projecte Life+ Delta Lagoon, realitzat al delta de l'Ebre, té per objectius la millora i la restauració ecològica dels hàbitats en les zones de l'Alfacada i la Tancada.

En les antigues salines de Sant Antoni (Tancada) es van realitzar dues campanyes d'anellament (2011 i 2014), amb l'objectiu d'avaluar l'efecte de la restauració dels hàbitats en la comunitat de larolimícoles. El mostreig de 2011 es va fer abans d'emprendre les obres de millora d'hàbitat i, un cop acabades, es va dur a terme un segon mostreig el 2014 (per detalls de les accions de restauració vegeu Bertolero *et al.* 2015). En els dos anys, l'estudi es va realitzar des de finals de juliol fins a l'octubre, en quatre rondes d'11 jornades nocturnes consecutives que evitaven les nits amb lluna. Així, es van programar un total de 44 jornades per temporada, tot i que algunes jornades no es van poder realitzar per motius meteorològics (vents forts o pluja). Es van utilitzar 16 xarxes amb una llum de malla de 45mm i 12 metres de llarg (en total 192 m de xarxa, en bateries de 2 xarxes) amb reclams per atraure xatrac i fumarells.

Es van fer un total de 503 captures de 34 espècies (Taula 1). El nombre de captures el 2011, abans de fer-se les mesures de restauració d'hàbitat, va ser 121 (20 espècies), mentre que el 2014, dos anys després de les obres, es va incrementar fins a les 382 captures (25 espècies). Les tres espècies més capturades van ser la xivitona *Actitis hypoleucos*, el fumarell negre *Chlidonias niger* i el xatrac comú *Sterna hirundo* (Taula 1). Algunes de les espècies comptaven amb menys de 10 captures a Catalunya abans de l'inici d'aquest estudi (el pòlit cantaire *Numenius phaeopus*, el territ de Temminck *Calidris temminckii*, el territ tresdits *Calidris alba* i el territ gros *Calidris canutus*). A més, és remarcable que aquest estudi presenta la major captura mai registrada a Catalunya

	Total Captures	Periode 1		Periode 2		Periode 3		Periode 4	
		2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014
<i>Gallinula chloropus</i>	1					1			
<i>Fulica atra</i>	1						1		
<i>Rallus aquaticus</i>	1								1
<i>Actitis hypoleucos</i>	162	30	64	30	6	15	6	8	3
<i>Calidris ferruginea</i>	35	2	20		7		6		
<i>Calidris minuta</i>	19	2	2	3	1	2	9		
<i>Calidris alpina</i>	12		1		2	2	5	2	
<i>Calidris temminckii</i>	3	1	1		1				
<i>Calidris alba</i>	1				1				
<i>Calidris canutus</i>	1					1			
<i>Charadrius hiaticula</i>	1			1					
<i>Charadrius dubius</i>	4		3		1				
<i>Numenius phaeopus</i>	6			1	4		1		
<i>Tringa nebularia</i>	2			1	1				
<i>Tringa glareola</i>	1				1				
<i>Tringa totanus</i>	1			1					
<i>Philomachus pugnax</i>	3				1		2		
<i>Haematopus ostralegus</i>	1								1
<i>Gelochelidon nilotica</i>	1		1						
<i>Sterna hirundo</i>	101	2	14	5	16	1	62		1
<i>Sternula albifrons</i>	11		6	1	4				
<i>Sterna sandvicensis</i>	3				3				
<i>Chlidonias niger</i>	110		30		72		8		
<i>Larus ridibundus</i>	11		2	4	4		1		
<i>Larus audouinii</i>	1		1						
<i>Larus genei</i>	1			1					
<i>Larus michahellis</i>	1	1							
<i>Ardeola ralloides</i>	2		2						
<i>Plegadis falcinellus</i>	1		1						
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	1				1				
<i>Hirundo rustica</i>	1						1		
<i>Erithacus rubecula</i>	1					1			
<i>Phoenicurus ochruros</i>	1								1
<i>Sturnus vulgaris</i>	1								1
Captures	503	38	148	48	126	23	102	12	6

Taula 1. Captures totals i separades segons any per als diferents períodes de mostreig.

d'exemplars de pòlit cantaire i de fumarell negre. El cas del fumarell negre és especialment rellevant, ja que prèviament s'havien anellat a Catalunya 32 exemplars (Sioc.cat) mentre que en aquest estudi la xifra ha estat de 110.

Pel que fa a les recaptures cal destacar tres recuperacions estrangeres: un exemplar de xivitona que suposa la primera recuperació a Catalunya d'un exemplar anellat a Holanda (SIOC.cat), un xatrac menut *Sternula albifrons* anellat a Itàlia i un exemplar de capó reial *Plegadis falcinellus* anellat a França. Curiosament, aquests tres exemplars es van capturar la mateixa nit. De recuperacions nacionals externes es van capturar dos exemplars de xatrac comú,

anellats unes setmanes abans com a polls a la colònia del Fangar, al mateix delta de l'Ebre (David Bigas i Yago Brugnoli *com. pers.*). Una xivitona adulta, anellada dins d'aquest estudi el 2011, es va recapturar pràcticament a la mateixa data (finals de juliol) el 2014, coincidint amb el pic de pas d'adults de xivitona.

Comparant entre períodes (suma dels dos anys d'estudi), durant els dos primers períodes (final de juliol a principi de setembre) es van capturar més ocells, sobretot a causa de l'alt nombre de xivitones i fumarells negres. D'altra banda, el període 4 ha estat el d'inferior nombre de captures dels dos anys d'estudi i molt per sota de la resta. La màxima varietat d'espècies s'ha produït en el període 2, amb 20 espècies, mentre que la mínima va ser al període 4, amb només 7 espècies (Taula 1). Cal indicar que el 2014 el reproductor de reclam emprat va ser més potent, motiu pel qual es poden haver incrementat les captures de xatrac i fumarells.

La major connectivitat hidrològica entre la badia i les antigues salines, obtinguda després de les actuacions de restauració, ha permès mantenir aquesta zona contínuament inundada però amb les oscil·lacions naturals del nivell de la mar. Sembla ser que aquestes condicions són molt més favorables per als

larolimícoles, que d'aquesta manera utilitzen en major nombre aquest indret com a zona d'alimentació i/o repòs durant la migració postnupcial.

Agraïments

Aquest estudi ha estat finançat pel projecte Life+ Delta Lagoon de la Comissió Europea (Life09 NAT/ES/520). Agraïm al Parc Natural del Delta de l'Ebre per autoritzar i facilitar la realització de l'estudi, a MónNatura Delta del Ebre i la Fundació Catalunya-La Pedrera per totes les facilitats donades. Especial agraïment a Sofia Rivaes i a Mariano Cebolla per l'ajuda en tot el que va fer falta, així com a tots els voluntaris que hi van participar (malgrat les nits de pocs ocells). A l'Ignasi Ripoll de Riet Vell, per l'ajut en la logística, i a David Bigas per les tertúlies sobre la datació d'alguns exemplars.

Bibliografia

Bertolero, A., Rivaes, S., Curcó, A., Cebolla, M. & Ibáñez, C. 2015. Una consecuencia del proyecto LIFE+ Delta Lagoon. Nueva colonia de gaviota de Audouin en el delta del Ebro. *Quercus* 355: 16-23 •

▲ Exemplars de territ becllarg *Calidris ferruginea* abans de ser alliberats.
Foto: Pere Josa

Es van fer un total de 503 captures de 34 espècies. La inundació de la zona ha permès que un major nombre de larolimícoles utilitzin aquest indret com a zona d'alimentació i repòs durant la migració postnupcial.

PERE JOSA¹, ALBERT BERTOLERO² & CARLES IBÁÑEZ²

¹ MN Consultors en ciències de la conservació S.L.

² Ecosistemes Aquàtics-IRTA

Entrevista a Hadoram Shirihai

Durant la darrera trobada del Delta Birding Festival, el passat mes de setembre vam tenir l'honor de parlar i compartir una estona amb Hadoram Shirihai, un dels convidats especials del festival i un dels ornitòlegs més significatius del moment. Ha publicat articles i guies d'identificació sobre els ocells d'Europa, l'Orient Mitjà i més recentment sobre l'Antàrtida.

Com van ser els teus principis? En tens algun record especial?

Vaig començar de nen, dedicant-me a tot tipus d'animals, especialment amb rèptils però als 10 anys vaig començar amb els ocells. Tinc notes de camp des dels 10 anys i crec que a partir dels 12 anys ja tot el que feia era ornitologia.

l'anellament va ser important per tu?

Va ser molt important. La meua recomanació per a qualsevol jove que vulgui començar o per pares que vulguin motivar els seus fills o incrementar els seus coneixements és que facin tres coses: una, que vagin a anellar a algun lloc, dos, més endavant anar a museus i tres (i més important), treball de camp. Quan veus els ocells en aquestes tres dimensions, aconseguixes més coneixements i reconeixes els teus ocells molt millor que només mirant els dibuixos en un llibre.

Amb això entindràs moltes coses de muda, edats, sexes... i afegiria que la fotografia digital també és un altre element clau. Pots enllaçar coneixements d'anellament, espècimens de museus i fotografies per millorar les teves capacitats al camp.

I així van ser els meus principis; després em van enviar a Anglaterra quan tenia 16 anys per fer un curs d'anellament i crec que va ser un moment molt important.

Suposo que viure a Israel, un lloc clau per la migració, és crucial per despertar aquest interès pels ocells. Quina importància va tenir això per a tu per ser ornitòleg?

Oh, i tant, és un paradís per als ocells. Vaig aprendre molt des de petit. Vaig tenir la possibilitat d'explorar molts hàbitats diferents en estacions diferents. A Israel hi ha ben bé 500 espècies i grans quantitats o sigui que em vaig poder formar ràpidament. Tal i com he

esmentat en la meua xerrada, vaig conèixer un conservador del Museu de Jerusalem quan tenia 12 anys per estudiar els espècimens i tenia accés a moltes referències per comparar i estudiar.

Què opines de l'increment d'aficionats a l'ornitologia a tot arreu i del coneixement dels ocells que en tenen?

Crec que és fantàstic. En el passat una persona a qui li agradessin els ocells era vist com algú estrany i ara la gent et veu com algú afortunat pel fet que puguis ser un professional d'una cosa com aquesta. El públic ara té força interès en els ocells, especialment quan parlem de conservació i dels hàbitats on viuen els ocells. Crec que s'està incrementat perquè hi ha gent que pot viure de l'ornitologia i s'ha convertit en alguna cosa més que en un simple hobby, és com un esport o alguna cosa similar.

Quin creus que és el problema principal en relació a la conservació dels ocells avui en dia?

Crec que el principal problema a nivell planetari és l'escalfament global, i un dels problemes principals és la destrucció dels boscos, també la sobrepesca i la contaminació del mar, així com la transformació dels espais naturals en urbans, la contaminació de l'aire, rius... tot això són problemes però això només és el primer que veiem de tot el que se'ns ve a sobre. És el canvi de tot l'entorn. Crec que els ocells realment són un bon exemple perquè són la primera llum vermella que s'encén quan hi ha canvis en el medi ambient. Els canvis en les poblacions d'ocells són molt visibles per tot una munió de factors.

I què opines de la caça il·legal de petits ocells a l'Orient Mitjà i alguns països del Mediterrani?

“Vaig començar de nen, dedicant-me a tot tipus d'animals, especialment als rèptils però a partir dels 10 anys em vaig posar amb els ocells”

“Els ocells són bons indicadors, ja que és la primera llum vermella que s'encén quan hi ha canvis en el medi ambient”

Hi ha molts problemes a l'Orient Mitjà a més de la destrucció de l'hàbitat. Hi ha un problema important amb la caça que, de fet, és comú a tot el sud d'Europa, fins i tot a Espanya hi ha problemes amb l'excés de caça legal. Imaginem, doncs, com deu ser la il·legal. Sembla absurd que es puguin caçar ocells per esport en el món modern quan ja no es necessiten per aliment. I després tenim l'extrem de les massacres a Malta, Xipre i Egipte.

Has publicat molts articles i llibres d'ornitologia, estàs especialment orgullós d'alguns d'ells? Em diràs que potser tots ells?

Tots ells, és clar, això és com un viatge però els tres que et podria dir que m'agraden més són *The Birds of Israel*, que és el resultat de 8 anys de feina, *Sylvia Warblers*, amb Gabriel Gargallo, perquè va ser una mena de repte perquè no s'havia mirat mai tan a fons el gènere *Sylvia*. Crec que és un bon exemple d'una monografia d'un gènere.

I probablement una inspiració per noves guies a partir d'allí?

Sí, espero que hagi inspirat altres persones també. I l'altre que esmentaria és *The Complete*

Guide to Antarctic Wildlife perquè és una guia d'un lloc desconegut com els oceans australs i m'encanta aquella part del món.

Finalment, podries donar algun consell als joves ornitòlegs, els que comencen de nou?

Sí, que no es dediquin només a mirar ocells, que també els estudiïn, prenguin notes, que intentin entendre les coses... i em refereixo als ocells comuns, no rareses (de fet, com més coneguis els ocells comuns, més fàcil serà estar segur quan vegis una raresa). En definitiva, diria que per aprendre cal entrar a fons en les coses. I els recomanaria també que prenguessin part en activitats de conservació, especialment relacionades amb la conservació dels hàbitats.

Deixa'm dir que aquest festival és un esdeveniment increïble i vull donar-vos les gràcies per haver-me convidat; n'estic molt content. Les xerrades estan molt bé i crec que tot l'esdeveniment és fascinant. M'alegro també que hi hagi gent contribuint a la conservació del Delta perquè aquest lloc és molt important per als ocells migratoris i nidificants •

RAÛL AYMÍ & ABEL JULIEN

“Sembla absurd que es puguin caçar ocells per esport en el món actual quan ja no es necessiten per aliment”

Crònica Ornitològica

Abril - Desembre 2015

D'aquest període cal esmentar tres espècies noves per a Catalunya: el territ camallarg, el mosquiter de Hume i el capsigrany pàl·lid. També s'han observat d'altres limícoles rars com el territ cuablanc, la xivitona maculada i la daurada petita del Pacífic. Així mateix, també cal destacar el gavinot polar, l'abellerol gola-roig, la cotxa diademada, el mosquiter fosc i una tallareta sarda. El 2015 també ha registrat el millor any de falcó cama-roig i bosqueta icterina de què es té constància.

Cotxa diademada

Phoenicurus moussieri, mascle, delta de l'Ebre, 30/04/15, David Erterius. Foto: Mariano Cebolla. Tercera citació per a Catalunya després de la primera, també al delta de l'Ebre l'abril de 1985 i la segona de Constantí, Tarragonès, el març de 2013. Aquest mascle va estar a l'Alfaceda des del 30 d'abril fins al 3 de maig i el van poder veure i fotografiar diversos observadors. És una espècie força escassa si tenim en compte que a tot l'Estat només hi ha 5 registres, un d'ells a s'Albufera de Mallorca entre el 15 de gener i l'11 de febrer de 2012 i que seria la primera com a hivernant. A Malta s'ha suggerit un lleuger augment de citacions en els darrers anys amb un total de 40 registres fins a 2012, dels quals 18 eren de primavera i 22 de tardor i amb alguns ocells que també hi han passat l'hivern (Fenech & Sammut 2013). A Catalunya les dades disponibles fins ara són totes primaverals.

Abril

Durant aquest mes encara es van veure el **corb marí pigmeu** *Phalacrocorax pygmaeus* i el **capsigrany bru** *Lanius cristatus*, el primer fins el dia 26 i el segon fins el dia 17. El pas d'**arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus* va continuar durant tot el mes amb predomini de les observacions a les comarques de Girona i amb un mínim de 7 individus. Tal com és habitual en aquest mes, es van observar alguns **becadells grossos** *Gallinago media*, especialment al Gironès i als aiguamolls de l'Empordà, però també al Pla de l'Estany, les dues primeres observacions per a Osona i la primera per al Bages. D'entre les observacions més destacades d'aquest mes cal destacar un **territ camallarg** *Calidris himantopus* observat als estanys de Pals el dia 18 i que suposa les primera citació per a

Catalunya. D'altres limícoles interessants detectats són els tres **territs becadells** *Calidris falcinellus* presents a la punta de la Banya el dia 19. D'entre els passeriformes, cal esmentar una **piula grossa** *Anthus richardi* a l'aeroport de Barcelona el dia 29 i una **cuereta groga** *Motacilla flava* de la forma *superciliaris* als Aiguamolls el dia 9. El dia 28 es va localitzar al parc de Montjuïc, Barcelona, un **mosquiter de Hume** *Phylloscopus humei*, el primer documentat a Catalunya. El dia 30 al delta de l'Ebre es va localitzar una **cotxa diademada** *Phoenicurus moussieri* a Migjorn i una **tallareta sarda** *Sylvia sarda* a la barra del Trabucador. Durant aquest mes es van fer dues observacions de **graula** *Corvus frugilegus*, una a Gallecs, Mollet del Vallès, el dia 13 i una altra, potser la mateixa, a Sils el dia 28.

Maig

El dia 17 es va veure una àguila imperial ibèrica *Aquila adalberti* de segon any a la serra de Boumort, Lleida. D'aquest mes cal destacar l'abundància de **falcó cama-roig** *Falco vespertinus*, la major mai detectada a Catalunya, amb més de 1.700 exemplars detectats durant la primavera. Destaquen molt especialment les concentracions de més de 200 exemplars als plans de Sió i a Figueres, i de més de 500 exemplars al Baix Empordà (Albert Burgas i Manel Barrios, com. pers.). Entre els dies 14 i 16 es va detectar una **xivitona maculada** *Actitis macularius* a la desembocadura de la llacuna del Remolar, delta del Llobregat. A meitats d'aquest mes encara es van veure alguns **becadells grossos** al delta del Llobregat i a les zones habituals de Girona. L'observació més inesperada d'aquest mes va ser un **gavinot polar** *Larus glaucooides* de 3r any al delta del Llobregat els dies 19 i 20. Es va localitzar una **piula grossa** en un lloc atípic, el secà de Bellmunt-Almenara, La Sentiu de Sió, el dia 5. La **cotxa diademada** de l'Alfacada, delta de l'Ebre, encara es va veure fins el dia 3. Els dies 20 i 21 van aparèixer dos **papamosques de collar** *Ficedula albicollis*, l'un a Montesquiu

Territ camallarg *Calidris himantopus*, Pals, 18 i 19/04/15, primer hivern, Víctor Estrada, Joan Estrada Jofra & Montse Jofra. Foto: Víctor Estrada. Primera citació per a Catalunya. El territ camallarg és un dels limícoles neàrtics més rars a Europa, tot i que d'aparició ben regular. A tall d'exemple, en els darrers 10 anys s'han registrat més de 30 observacions a Europa repartides entre tots els anys, amb 16 registres a les Illes Britàniques, 5 a França, 4 a la península escandinava i observacions aïllades a Àustria, Alemanya, Hongria i Holanda. El nombre de dades i la presència quasi continuada de l'espècie a Europa, però, emmascara l'excepcionalitat de la seva arribada a Europa, que queda palesa en què de totes aquestes observacions només hi ha 5 exemplars de primer any, un cada any entre 2006 i 2010, mentre la resta d'observacions corresponen a adults. S'especula que alguns d'aquests exemplars podrien ser els mateixos que romanen a Europa i que es van veient any rere any. El fet que l'espècie només s'hagi citat una vegada a les illes Açores xoca amb la quantitat de limícoles i altres aus neàrtiques que arriben a l'arxipèlag cada any durant el pas postnupcial. Tot plegat fa pensar que l'arribada d'aquesta espècie a Europa és excepcional, però que un cop al continent les aus sobreviuen i continuen migrant a través d'Europa cada any. Aquestes darrers 10 anys les observacions s'han repartit bàsicament de finals d'agost a mitjans de setembre, amb algunes observacions primaverals de mitjans d'abril i maig, i les darreres fins a primers d'octubre. Totes les observacions d'ocells de primer any es reparteixen entre setembre i novembre, amb un cas primerenc de juliol. No semblaria exagerat pensar que ben aviat tornem a observar un territ camallarg a la primavera, de tornada al seu estiu europeu.

i l'altre a Begues. D'aquest mes hi ha dues observacions de **trenca** *Lanius minor*, l'una a la bassa de can Dunyó, Vallès Oriental, i l'altra a Reus, Baix Camp, el dia 20. Al delta del Llobregat hi va fer estada alguns dies, almenys des del dia 11 fins al 23, una **cornella emmantellada** *Corvus cornix*. Tan destacable com l'arribada de falcons cama-rojos va ser la de

Xivitona maculada

Actitis macularia, delta Llobregat, 14/05/15, Stephen Christopher. Foto: Ferran López. Clavell (2002) recull quatre citacions (no homologades) fins a l'any 2000, totes del mes d'agost, tres de les quals són del delta de l'Ebre (1979, 1997 i 2000) i una dels aiguamolls de l'Empordà (1998). Els anuaris publicats fins a 2009 només aporten una citació nova (pendent d'homologació) de novembre de 2006 d'un exemplar al riu Llobregat a Castellbell i el Vilar, Bages. En la dècada actual hi ha fins ara tres observacions recents, una d'un exemplar al Serrallo, delta de l'Ebre, el setembre de 2014, un exemplar al riu Besòs a Montcada i Reixac el gener de 2015 i l'exemplar del delta del Llobregat que aquí es reporta i que suposa la primera citació primaveral. Aquestes dades encaixen amb el patró trobat a la resta de l'Estat amb predominança de les citacions de tardor (de Juana 2006).

Gavinot polar *Larus glaucooides*, 3r any, Riu Llobregat-pont en construcció, delta del Llobregat, 19 i 20/05/15, Jordi Sala. Foto: Ferran Lopez. Segona citació a Catalunya, després de la primera al port de Cambrils el febrer de 2009. Amb un centenar d'observacions homologades pel Comitè de Rareses de SEO, la subespècie nominal procedent de Groenlàndia és una espècie d'aparició regular i habitual a la costa cantàbrica durant els mesos de desembre, gener i febrer, especialment a Galícia, fins al punt que el gener de 2016 ha deixat de considerar-se rarsa a nivell estatal. A la costa mediterrània, en canvi, és tota una rarsa i en el cas de l'exemplar de Cambrils de 2009 la seva arribada es va relacionar amb una tempesta forta de vent que va portar quantitats inusuals de gavinetes de tres dits. De l'observació de 2015 sobta tant la localitat com l'època de l'any, el mes de maig.

bosquetes icterines *Hippolais icterina*, en el millor any registrat per a l'espècie a Catalunya, amb alguns centenars d'observacions durant el maig i fins a finals de juny.

Juny

El dia 4 es va comprovar la cria de **morell xocolater** *Aythya nyroca* a l'embassament d'Utxesa, Torres de Segre, amb l'observació de la parella i cinc pollets de poca edat. El dia 15 es van anellar 236 polls de la colònia de **gavina corsa** *Larus audouinii* al port de Tarragona on s'hi van censar 380 nius i també un de **gavià fosc** *Larus fuscus*. El dia 6 es va observar un **abellerol gola-roig** *Merops persicus* al Remolar, delta del Llobregat. El dia 3 es va detectar una **boscarla dels arrossars** *Acrocephalus agricola* a l'embassament d'Utxesa, Torres de Segre. També força inesperada va ser la captura el dia 20 d'una **bosqueta pàl·lida occidental** *Iduna opaca* al costat del riu Montsant, a Ulldemolins.

Juliol

Durant aquest mes es va veure de forma esporàdica una àguila imperial ibèrica de segon

Bosqueta pàl·lida *Iduna opaca*, riu Montsant, Ulldemolins, 20/06/15, Pere Josa. Foto: Pere Josa. Captura interessant d'una espècie escassa i mal coneguda a casa nostra i de la qual no hi ha constància de la seva reproducció. L'atles dels ocells nidificants d'Espanya (Martí & del Moral 2003) indica que les zones de cria més pròximes a Catalunya es troben a l'Aragó i al país Valencià, però són poblacions minses i també poc conegudes, de manera que l'única àrea on l'espècie es troba de forma abundant és a Andalusia. En les localitats on és abundant, nidifica en bosquets i rambles seques, sovint amb petites plantacions de tamaris (*Tamarix* spp.), hàbitat que podem trobar a Catalunya en alguns barrancs o vora els rius com l'Ebre. Caldria efectuar una recerca intensiva sobre aquesta espècie per aclarir el seu estatus real a Catalunya i conèixer si els ocells que es veuen en plena època de cria (com l'ocell que aquí ens ocupa o el capturat als aiguamolls de l'Emporda el juliol de 2006) són reproductors o individus ja en dispersió que no es reproduïen o que han fracassat en la cria.

o tercer any per la serra de Boumort. El dia 23 es va detectar una **siseta cendrosa** *Xenus cinereus* a l'illa de Buda, delta de l'Ebre. I uns dies més tard, el dia 29, també al delta de l'Ebre, hi havia un **territ becadell** a la bassa de les Olles. Des dels darrers dies de juny i la primera setmana de juliol Catalunya i fins i tot alguns països del centre d'Europa (França, Suïssa, etc.) van patir una onada de calor amb temperatures anormalment altes (+ de 30°) i que en alguns llocs van arribar als 40°. Probablement a causa d'aquesta calor es van trobar un nombre molt alt de **falciois** *Apus apus* (polls caiguts del niu abans d'hora) i el

dia 8 de juliol al CR de Torreferrussa tenien ja més de 650 falciots.

Agost

Es va tornar a observar una àguila imperial ibèrica el dia 2, però ara estava a Agramunt, Urgell. Durant aquest mes van començar a aparèixer els limícoles rars o més escassos. Així, es va veure una **siseta cendrosa** a l'Alfacada, delta de l'Ebre, el dia 2, potser la mateixa observada el juliol. El dia 4 hi havia un **territ pectoral** *Calidris melanotos* juvenil als Reguerons, delta del Llobregat. Aquest mateix o un altre juvenil es va observar més tard a les maresmes de cal Tet, delta del Llobregat, des del dia 25 fins a finals de mes. Al delta de l'Ebre va aparèixer de nou la **daurada petita del Pacífic** *Pluvialis fulva* que hi va romandre fins a final de mes. A Alfés hi havia un **corriol pit-roig** *Charadrius morinellus* el dia 21, en un any en què l'espècie ha estat inusualment escassa fins a mitjans de setembre, quan el nombre d'observacions van augmentar lleugerament amb un pas més tardà de l'habitual. Cap a finals de mes es van detectar les primeres **cueretes citrines** *Motacilla citreola*; la primera un juvenil a la finca DACSA de Sant Jaume d'Enveja, delta de l'Ebre, i dos juvenils al delta del Llobregat a partir del dia 28. Durant aquest mes es van observar dues **bos-**

Abellerol gola-roig *Merops persicus*, Maresma del Remolar-Filipines, delta del Llobregat, 06/06/15, Eio Ramon & Pau Lamana. Foto: Eio Ramon. Quarta citació per a Catalunya i segona per al delta del Llobregat després de la de juny de 1989. Les altres dues són a Rabós, Alt Empordà, dos exemplars l'agost de 2012 i un exemplar a Constantí, Tarragonès, el maig de 2014.

carles d'aigua *Acrocephalus paludicola*, l'una a Flix, Ribera d'Ebre, el dia 8 i l'altra el dia 22 a la Rogera, PN Aiguamolls de l'Empordà. I el dia 26 hi havia una **cornella emmantellada** a l'Ampolla!

Setembre

Durant aquest mes es va detectar el pas d'almenys 7 **arpelles pàl·lides russes** a diverses localitats amb la primera observació al delta del Llobregat el dia 11. Així mateix també es van fer almenys 6 observacions de **falcons cama-rojos** entre el 25 de setembre i el 6 octubre (delta de l'Ebre, Alt Empordà, Gironès, Vallès Oriental i Garraf), una quantitat molt destacable per a una espècie molt rara en pas postnupcial que ni tan sols es detecta cada any. Va continuar el pas de limícoles rars o escassos amb l'observació d'un **territ pectoral** juvenil al delta del Llobregat durant tot el mes i almenys un altre a Vila-seca els dies 29 i 30. A partir del dia 3 va aparèixer un **territ cuablanc** *Charadrius fuscicollis* a la finca DACSA, delta de l'Ebre, que es va observar fins a

Capsigrany pàl·lid

Lanius isabellinus, Solsona, 14/11/15, Lluís Mir. Foto: Xavier Burgos. Primera citació per a Catalunya. El capsigrany pàl·lid fins fa alguns anys es considerava, junt amb el capsigrany fosc *Lanius cristatus*, una subespècie de l'escorxador *Lanius collurio*. Viu en zones semidesèrtiques d'Àsia des d'Iran i la regió del Caspi fins al sud de Mongòlia i el nord-oest de Xina i hiverna entre l'est d'Àfrica i el nord-oest de l'Índia. A l'àmbit estatal la primera observació d'aquesta espècie és el setembre de 1994 al Salobrar de Campos, Mallorca, i en l'actualitat es coneixen al voltant d'una desena d'observacions. Dels darrers anys es coneixen dues dades properes a Catalunya: un exemplar a s'Albufera de Mallorca l'octubre i novembre de 2014, i un exemplar al marjal d'Almenara, Castelló, el desembre també de 2014 que hi va romandre fins a la primavera. Es consideren fins a quatre subespècies (*phoenicuroides*, *isabellinus*, *arenarius* i *tsaidamensis*) de les quals les dues primeres són les d'aparició més habitual a l'oest d'Europa (Worfolk 2000). Els ocells que es veuen a Europa arriben principalment durant la tardor o principi d'hivern i són principalment juvenils.

meitats de mes. També va sovintejar la zona la **daurada petita del Pacífic** amb observacions regulars almenys fins al dia 19. Com és habitual aquest mes, van aparèixer dos **escuraflassons becflins** *Phalaropus lobatus* a la punta de la Banya el dia 7 i a partir del dia 23 es va localitzar un **territ rogenic** *Tryngites subruficollis* a la finca DACSA, també al delta de l'Ebre. Al port de Barcelona hi havia un **gavià caspi** *Larus cachinnans* el dia 29 i un altre, potser el mateix, al riu Llobregat, al Prat. El dia 20 es va observar un **xatrac de bec groc** *Sterna cf elegans* a la barra del Trabucador, PN Delta de l'Ebre, sense poder confirmar la seva identitat específica. Durant aquest mes es van albirar almenys 2-3 **cueretes citrines**, una a la finca DACSA, delta de l'Ebre, el dia 12 i dues als aiguamolls de l'Empordà els dies 24 i 27. Així mateix, cal esmentar tres observacions de **tallarol xerraire** *Sylvia curruca* a Belcaire d'Empordà el dia 10, Girona el dia 18 i al delta de l'Ebre el dia 20. A finals de mes es va detectar un **mosquiter de doble ratlla** *Phylloscopus inornatus* força primerenc el dia 29.

Octubre

El dia 28 es va observar un **esparver d'espatlles negres** *Elanus caeruleus* al Garraf que s'afegeix al que hi havia a la Plana de Vic, Osona, des del 7 de setembre al 4 d'octubre i que

va restar a la zona mentre mudava les primàries. Durant la primera setmana d'aquest mes hi havia un **territ pectoral** juvenil a cal Tet, delta del Llobregat, i també es van observar dos exemplars als Aiguamolls el dia 31. A la finca DACSA, Sant Jaume d'Enveja, encara es va observar el **territ rogenic** el dia 4. Una observació interessant va ser un **grasset de costa** *Anthus petrosus* a la punta de la Banya, delta de l'Ebre, el dia 21 i una **boscarla dels arrossars** *Acrocephalus agricola* a Girona el dia 7. Aquest any, per segona temporada consecutiva, es va detectar una entrada excepcional de **mosqueters de doble ratlla** amb més de 50 exemplars arreu del territori i amb observacions fins i tot en parcs urbans i al bell mig de ciutats com Barcelona, Girona i Tarragona. L'entrada va ser especialment forta des de principi de mes fins al dia 20 quan les observacions van davallar, dues setmanes abans del patró que es dibuixava amb les observacions dels darrers anys. El dia 18 es va observar un **mosquiter fosc** *Phylloscopus fuscatus* a mas Pinell, Torroella de Montgrí, i el dia 20 a Canal Vell, delta de l'Ebre, es va anellar un **mosquiter comú siberià** *Phylloscopus collybita tristis*. Entre les espècies més comunes, cal destacar l'important arribada de **reietons** *Regulus regulus* a partir de finals de mes que va afectar tot el territori; els ocells es van poder observar molt fàcilment,

Mosquiter de Hume *Phylloscopus humei*, Montjuïc, 05/11/15 fins el 10/11/15, Manolo García Tarrasón. Foto: Miquel Bonet. Fins a l'any 1996 se'l considerava una subespècie del mosquiter de doble ratlla *Phylloscopus inornatus*. La subespècie nominal del mosquiter de Hume substitueix el mosquiter de doble ratlla als boscos de muntanya de l'Àsia central; cria des de l'Afganistan cap a les muntanyes de l'Altai fins al llac Baikal. La subespècie *mandellii* ocupa una àrea diferent cap a les muntanyes del centre de la Xina. El mosquiter de Hume no migra tan lluny com el mosquiter de doble ratlla i els quarters d'hivernada se situen al subcontinent indi (NE d'Afganistan, N Pakistan, N i E de l'Índia) fins a l'extrem S de la Xina. En aquesta crònica es publiquen les dues primeres observacions d'aquesta espècie per a Catalunya, les quals, curiosament són d'una mateixa localitat, el parc de Montjuïc, a Barcelona. La primera és del 28 d'abril i la segona és del mes de novembre quan el van veure molts observadors durant un mínim de cinc dies, i es va poder escoltar el reclam i crits d'alarma i així confirmar la seva identificació. A Espanya fins ara només s'han homologat dues citacions d'aquesta espècie, la primera a Cáceres el 2006 i la segona a Lugo el 2012.

tant a pinedes d'interior com a parcs urbans litorals. En menor mesura també va ser destacable l'arribada en abundància de **lluers** *Spinus spinus*, **pinsà mec** *Fringilla montifringilla* i **durbec** *Coccothraustes coccothraustes*.

Novembre

Al delta de l'Ebre es va detectar la **daurada petita del Pacífic** només el dia 29. A l'aeroport de Barcelona hi havia una **piula grossa** el dia 30. A l'abundància d'hivernants nòrdics detectada des del mes d'octubre s'afegeix la **griva cerdana** *Turdus pilaris*, que tot i no ser excepcional, sí que es va observar a tot el territori en quantitats per sobre de la mitjana. Durant aquest mes van sovintejar algunes

poques observacions de **mosquiter de doble ratlla** al delta de l'Ebre el dia 8 o a Montjuïc, Barcelona, els dies 12 i 15. Montjuïc va ser justament una de les localitats més visitades perquè entre els dies 5 i 10 s'hi va observar un **mosquiter de Hume** i es van poder fer gravacions de crits de reclam i alarma, lleugerament diferents dels que fa el mosquiter de doble ratlla. Es van observar diversos **mosqueters comuns siberians**, com l'exemplar anellat a can Dimoni, delta del Llobregat, el dia 7 o l'observat a Vilanova i la Geltrú entre els dies 23 i 28 d'aquest mes. El dia 28 es va anellar a Canal Vell, delta de l'Ebre, un **mosquiter fosc**, segona citació d'aquesta tardor després de l'exemplar observat el mes anterior. Una

de les sorpreses més inesperada d'aquest mes va ser un **capsigrany pàl·lid** *Lanius isabellinus* localitzat a Solsona el dia 14 que va restar per la zona quatre dies. El dia 10 es van observar dos **pardals d'ala blanca** *Montifringilla nivalis* al PN dels Ports i la darrera setmana de mes es van reportar dos **sits blancs** *Plectrophenax nivalis*, un a Sant Antoni de Calonge, Baix Empordà, i l'altre al delta de l'Ebre el dia 22. El dia 27 va aparèixer un **repicatalons petit** *Emberiza pusilla* als afores dels Muntells, delta de l'Ebre; sorprenentment la primera observació per al Delta.

Desembre

El dia 19 hi havia un **cabussó gris** *Podiceps griseogenus* al Goleró, delta de l'Ebre. A l'abocador de Solius, Llagostera, es van observar dos **gavians caspis** de primer hivern el dia 19. Als Aiguamolls del Pla de Santa Maria, Alt Camp, es va fotografiar un **pinsà carminat** *Erythrina erythrina* juvenil el dia 5 que va estar a la zona almenys fins el dia 27. Al Ter Vell, Torroella de Montgrí, s'hi van detectar dos **mosqueters comuns siberians** que van romandre per la zona tot el mes •

MARTÍ FRANCH & RAÜL AYMÍ

Fonts

www.ornitho.cat; www.reservoirbirds.com; www.rarebirdspain.net; birdingemporda.com; tarsiger.com, netfugl.dk; birdingazores.com; <http://www.ebcc.info/trends2015.html>

Bibliografia

Clavell, J. 2002. *Catàleg dels ocells dels Països Catalans*. Bellaterra: Lynx Edicions.

de Juana, E. 2006. *Aves raras de España*. Bellaterra: Lynx.

Fenech, N. & Sammut, M. 2013. Increased numbers of wintering Moussier's Redstarts in Malta. *British Birds* 106: 42-43.

Herrando, S., Brotons, L., Estrada, J., Gual·lar, S. & Anton, M. (eds.). 2011. *Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009*. Institut Català d'Ornitologia / Lynx Edicions, Barcelona.

Martí, R. & del Moral, J.C. (eds.) 2003. *Atlas de las aves reproductoras de España*. Madrid: Dirección General de Conservación de la Naturaleza-Sociedad Española de Ornitología.

Pinsà carminat *Erythrina erythrina*, Aiguamolls del Pla, El Pla de Santa Maria, Alt Camp, 05/12/15, primer hivern, Raül Aymí. Foto: Raül Aymí. Tot i que el darrer informe de rareses del CAC esmenta la 3a cita homologada de Catalunya, el pinsà carminat s'ha observat a Catalunya almenys fins a 14 ocasions, amb dades no homologades però que no presenten dubtes en la seva identificació. La primera observació d'aquesta espècie a Catalunya va ser un juvenil capturat per a anellament a Sebes, Flix, Ribera d'Ebre, el 21 de setembre de 1994. La segona observació també va ser força interessant i inesperada perquè es refereix a un mascle cantant durant el mes de maig de 1996 a Artfés, Vall d'Aran i que suposa un possible cas de nidificació. La resta d'observacions són de juvenils en pas de tardor amb dades extremes entre el 25 d'agost (dada més primerenca a Flix el 2007) i el 13 de novembre (data més tardana a Molins de Rei el 2012). L'observació que aquí ens ocupa és del mes de desembre i suposa la més tardana i un possible hivernant ja que va romandre al Pla de Santa Maria, Alt Camp, almenys des del dia 5 fins el 27 del mateix mes. El pinsà carminat és una espècie que ha experimentat una important expansió cap a l'oest d'Europa, tot i que en el darrer informe del seguiment d'ocells comuns d'Europa s'inclou entre les espècies en regressió. Originària de les muntanyes d'Àsia i planes de Sibèria i que hiverna a l'Índia, va arribar a Europa a través de dos fronts, un per les costes del mar del Nord i l'altra per l'est (i.e. els Alps) i que va colonitzar la banda occidental d'Europa, sobretot a partir dels anys 60 del segle passat (Payevski 2008). No obstant això, ja es té constància de les primeres expansions a principi del segle XIX que la van dur a colonitzar el SE de Finlàndia, l'est d'Alemanya, Txèquia i Àustria. L'expansió d'aquesta espècie en alguns països com Suècia va ser espectacular, ja que va passar de 30 parelles l'any 1959 a 1400 el 1974. L'espècie va nidificar per primer cop a Dinamarca el 1972, Àustria el 1973, Escòcia el 1982, a Holanda el 1987 i a França el 1993. El primer cas de cria a Anglaterra es va produir l'any 1992 després de una entrada inusual d'ocells amb més de 90 observacions i que va acabar amb un mínim de 8 parelles nidificants, tot i que no van criar en els anys següents o només de forma ocasional (Wallace 1999).

Payevsky, V.A. 2008. Breeding and demographic parameters and range expansion of the Common Rosefinch (*Carpodacus erythrinus*). *Ring* 30: 63-69.

Wallace, D.I.M. 1999. History of the Common Rosefinch in Britain and Ireland, 1869-1996. *British Birds* 9: 445-471.

Worfolk, T. 2000. Identification of red-backed, isabelline and brown shrikes. *Dutch Birding* 22: 323-362.

Ribas Falomir, J. 2014

Els Ocells del Montseny

Granollers: Treballs del Museu de Ciències Naturals de Granollers, núm. 6. 431 pp.

Ens trobem davant d'una valuosa aportació a un dels espais naturals més emblemàtics del país, Reserva de la Biosfera, i un dels més propers a l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

El llibre es presenta en un format auster i pensat per ser una clara eina de treball. Amb una edició acurada, fa una àmplia introducció aportant informació genèrica de l'espai, ja disponible en moltes altres publicacions, i també una síntesi dels aspectes més rellevants de les poblacions d'ocells, el seu seguiment en el temps al Montseny, les metodologies de la presa i anàlisi de les dades. Descriu l'estructura bàsica de les fitxes de les espècies que formen el cos principal del llibre en un format clàssic de dues columnes, combinades amb taules, gràfics, mapes i fotografies. Descriu les diferents metodologies d'anàlisi, modelatge i il·lustració de les dades en funció de la situació i coneixement de cada espècie.

L'autor ha recopilat en aquesta obra les seves pròpies dades, extensíssimes quant a nombre, en el temps i en l'espai, i també les dades de les persones que disposaven d'informació d'ocells en l'àmbit del Parc Natural i la seva àrea més propera d'influència. Ha estructurat l'anàlisi temporal de l'avifauna en quatre grans períodes de temps per als quals hi ha dades desiguals i en els quatre casos quantifica l'esforç portat a terme, fet que aporta objectivitat als resultats.

El catàleg d'espècies aporta informació de tots els ocells que l'autor ha pogut documentar al Montseny, fins i tot els excepcionals o accidentals, amb la informació puntual de què es disposa i en tots els casos amb una il·lustració en forma de fotografia. Les referències específiques i genèriques citades en cada text es detallen al final de cadascun d'ells. S'il·lustren mapes de les quadrícules prospectades i les presències de les espècies a l'hivern i en època de reproducció. Destaquen les taules i gràfics de fenologia de les espècies amb dades suficients.

De cada espècie s'il·lustra una gran quantitat de dades: l'anàlisi i modelització de les dades de base ha permès elaborar mapes d'abundància i taules de freqüència per a les diferents unitats biogeogràfiques i les diferents unitats orogràfiques del massís. Com a exemple, comentem una de les espècies de la qual es disposa de quantiosa informació i a la qual s'aporta un important coneixement quant a la seva presència al massís: el tallarol gros *Sylvia borin*.

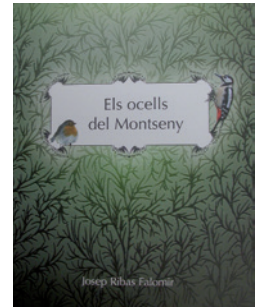
S'aporta un mapa detallat de l'espècie en època de reproducció, basat en dades de més de 200 punts, una estimació de densitats per a cada tipus de formació forestal, un gràfic amb la fenologia de l'espècie segregada per mesos i una estimació de la població total reproductora a tot el massís. Aquestes dades són comentades en el text, analitzades i interpretades quant a l'evolució temporal del nombre de parelles i les possibles causes de la seva disminució.

Al final del llibre i de forma sintètica per a totes les espècies estudiades, hi ha unes taules resum amb l'evolució de les poblacions hivernals i en època de reproducció.

S'ha de considerar, no pas com un defecte sinó com un fet normal, les mancances que puguin tenir certes espècies quant a biaixos en el seu coneixement per manca de dades o per dades poc representatives en alguns indrets. Però aquest fet crec que queda prou clar i ben explicat si ens llegim amb detall la introducció, on l'autor descriu i quantifica l'esforç de mostreig que ha fet.

Sens dubte que l'obra donarà als ornitòlegs catalans un potent instrument per avançar en el coneixement del massís i a molts altres agents que intervenen en la gestió i conservació del Montseny: enginyers forestals, agents rurals, tècnics municipals, propietaris, etc. Tampoc dubtem que el seu autor, amb la perseverança, el rigor i constància, moltes vegades tan discretes, continuarà recollint i recopilant informació d'aquest massís tan especial i estimat pels catalans •

JORDI BAUCELLS

López, G. 2015

Atlas de las aves nidificantes de Alicante

Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, 543 pp.

Aquest atlas neix del treball conjunt entre la Universitat d'Alacant i el grup local de SEO/BirdLife. Els seus esforços durant les primaveres de 2001 a 2003 van aconseguir mobilitzar més de 70 ornitòlegs voluntaris locals per fer realitat el primer atlas detallat que es realitza en aquesta província. El llibre conté fitxes de 187 espècies presents a la província d'Alacant, de les quals per a 174 és tenen constància de reproduccions recents.

A l'inici de cada fitxa trobem una bona fotografia de l'espècie en qüestió i a continuació es mostra un petit resum sobre la distribució i la fenologia de l'espècie en relació a Alacant i la península Ibèrica, per ajudar a situar l'espècie en el context geogràfic. A continuació tenim l'habitual descripció de les preferències d'habitat de l'espècie. Aquesta descripció ve reforçada amb dos gràfics de selecció d'hàbitat, en la línia del que vam poder veure als nostres atlas dels ocells nidificants i hivernants de Catalunya. Aquí però, trobem una novetat, i és que la majoria d'espècies presenten aquests gràfics de selecció d'hàbitat en dues escales diferents. En un dels gràfics tenim la selecció a nivell de paisatge, que representaria les grans unitats d'habitats que podríem trobar en un quadrat 1x1. A l'altre es presenta, de manera complementària, la selecció d'hàbitat a nivell de territori, que informa del tipus de substrat o vegetació on es van realitzar els contactes amb l'espècie durant els censos. També tenim el clàssic apartat detallant la distribució i l'abundància de l'espècie, on es presenta el mapa de distribució de l'espècie, un element clau i present en tots els atlas. És en aquest mapa on trobem una de les particularitats més destacables de l'atlas d'Alacant. En lloc de representar la informació sobre les observacions reals obtingudes al camp, el mapa representa exclusivament la distribució obtinguda a partir de les dades modelitzades. Tot i que per a espècies amb poques dades per poder ser modelitzades, els autors han optat per mapes que mostren la presència real detectada durant els

censos. A més, en la línia d'altres atlas recents com l'alemany, només trobem informació sobre la distribució i l'abundància de l'espècie sobre el territori, prescindint del model representatiu clàssic de reproducció possible, probable i segura. Justament a continuació és on tenim un altre dels detalls interessants ha destacar d'aquest atlas. Es tracta d'un apartat amb recomanacions per a l'observació de l'espècie en qüestió al camp. En aquest apartat es detallen una sèrie de consells perquè tothom qui vulgui sortir al camp a cercar l'espècie tingui més possibilitats de trobar-la. Finalment, per tancar la fitxa es presenta un resum del text en anglès.

Qualsevol ornitòleg aficionat gaudirà de perdre's entre les seves fitxes cercant la informació sobre espècies molt rares o absents a les nostres contrades. És el cas per exemple del cuaenlairat *Cercotrichas galactotes*, un nidificant escàs però que es pot observar en algunes pinedes obertes de la província.

En algunes de les seves rambles i barrancs trobem l'hàbitat del pinsà trompeter (*Bucanetes githagineus*), les seves zones de cria a la província d'Alacant són el lloc més proper a Catalunya on poder observar aquesta espècie pròpia d'ambients semiàrids.

Contràriament, tenim casos com el de la mallerenga blava *Cyanistes caeruleus*, un ocell abundantíssim arreu de Catalunya, el qual ha estat absent com a nidificant a Alacant durant l'últim terç del segle XX. No va ser fins l'any 2004 quan es va observar i es va poder comprovar que estava començant a reproduir-se en escasses localitzacions de la província.

Si sou ornitòlegs i teniu pensat fer un viatge a Alacant és molt recomanable fullejar i perdre's una bona estona en aquest llibre especialitzat en la ornitofauna local. Els detalls dels punts de distribució i les particularitats d'observació de les espècies us ajudaran a trobar aquells ocells que siguin del vostre interès i a gaudir plenament de la aus que es poden observar en aquesta província •

DAVID GARCIA

Els pròxims mesos estan plens de sortides i cursos que pots aprofitar per gaudir encara més de l'ornitologia.

CURSOS

Abril

- Curs Flash d'anellament a Terrassa
- Curs d'introducció a l'anellament a Barcelona
- Curs de cants d'ocells a Caldes de Montbui.

Maig

- Curs Flash d'ocells de muntanya a Pont de Suert
- Curs Flash d'ornitologia al PN de la Serra de Montsant

Juny

- Curs avançat d'anellament a Santpedor
- Curs Flash d'ornitologia a la Vall d'Aran

Abril, maig, juny

- Curs d'identificació d'ocells (7 sessions abril, maig i juny).

SORTIDES

Abril

- Sortida al Delta de l'Ebre.
- Sortida matineria als Aiguamolls i Cap de Creus

Juny

- Sortida matineria als secans de Ponent i Estany d'Ivars

ASSEMBLEA GENERAL

Rupit, Osona, dissabte 21 de maig

Més informació sobre les activitats de l'ICO a: <http://www.ornitologia.org/events>

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2016. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2016 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota¹ Familiar (52,5 €) Nom de la parella _____

Individual (35 €) Reduïda² (17,5 €) Europa, individual (42 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertocin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 201_____

¹ Tots els socis amb domiciliació bancària tindran un 10% de descompte.

² La modalitat de quota reduïda inclou els menors de 19 anys, estudiants fins a 23 anys, pensionistes i aturats. En cada cas cal justificar convenientment aquesta situació.

Institut Català d'Ornitologia
 Nat-Museu de Ciències Naturals de Barcelona
 Pl. Leonardo da Vinci, 4-5
 08019 Barcelona
 Tel.: 93 458 78 93
 Correu electrònic: ico@ornitologia.org
 Pàgina web: www.ornitologia.org